

**L'ACTUAL GENERACIÓ DE TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA
COMUNICACIÓ AL SERVEI D'UNA NOVA CULTURA DEMOCRÀTICA**

TREBALL FINAL DE GRAU

GRAU EN COMUNICACIÓ CULTURAL

FACULTAT DE LLETRES | UNIVERSITAT DE GIRONA

MARC SURIÀ I CANALIAS

DIVENDRES, 5 DE JUNY DE 2015

«Perquè hi haurà un dia que no podrem més i llavors ho podrem tot.»

VICENT ANDRÉS ESTELLÉS

RESUM

Les tecnologies de la informació i la comunicació han fet repensar el sistema productiu i el sistema de transmissió del coneixement alhora. Aquest fet ho altera tot, especialment el sistema de presa de decisions i, per tant, de manera directa el concepte de poder. La societat digital s'està forjant amb uns nous valors, no només basats en l'intercanvi d'informació, sinó també en la creació de continguts. Davant d'aquest nou paradigma, s'està reformulant el procés de creació d'opinió fins al punt que cal trobar respostes per vehicular la comunitat cap al nou concepte de decisió i de poder dins del marc de la democràcia. La tecnologia digital s'ha de posar al servei d'una nova cultura democràtica per trobar aquestes solucions.

PARAULES CLAU

Classe creativa, Comunicació, Democràcia, Educació, Emprenedoria, Globalització, Glocalització, Internet, Participació, Poder, Smart City, Societat Digital, Tecnologies Digitals, TIC.

ÍNDEX

PROEMI	4
LA MASIA NO ES TOCA	6
L'EDUCACIÓ COM A EIX DEL DESENVOLUPAMENT SOCIAL	8
EDUCACIÓ PER A LA PARTICIPACIÓ	10
PARTICIPACIÓ PER A LA DEMOCRÀCIA	13
DEMOCRÀCIA DE PRIMERA MÀ	15
REPTES GLOBALS, RESPOSTES LOCALS	16
MIRALL NEGRE	20
L'IMPACTE SOCIAL DE LA TECNOLOGIA DIGITAL	21
LA PRODUCCIÓ EN UNA SOCIETAT DIGITAL	23
LA INTERNET DELS ESPAVILATS	25
LA CAPITAL DE LES SMART CITY	27
NI NÀPPS NI COLS	29
DE L'SMART CITY A L'SMART REGION	31
LA CIUTAT REALMENT INTEL·LIGENT	32
ESTRELLES MICHELIN	34
EMPREDORIA I CLASSE CREATIVA	35
CREATIVITAT I IDENTITAT	37
MISSIÓ CONNECTAR	38
CONNECTAR EL MÓN REAL	39
UN MÓN NO TANT 3.0	41
INTERNET I DEMOCRÀCIA	42
DEMOCRÀCIA TECNOEMOCIONAL	44
EPÍLEG	46
BIBLIOGRAFIA	52

PROEMI

«Tinc l'honor d'estar avui amb vostès per a la seva graduació, en una de les millors universitats del món. La veritat sigui dita, jo mai em vaig graduar. Realment, és la primera vegada que assisteixo a una graduació universitària. Avui, els vull explicar tres històries de la meva vida. Res d'especial. Només tres històries»¹. Steve Jobs, cofundador i president executiu de la companyia informàtica Apple Inc, va pronunciar aquest discurs de benvinguda davant de l'alumnat de la Universitat de Stanford, un 12 de juny de 2005. Després de 10 anys, em proposo explicar també 3 històries molt conegudes, però que ens poden ajudar a il·lustrar com de gran pot ser l'impacte d'Internet i de les xarxes socials en la societat.

4

Aquest impacte és gran: tant, que ha modificat totalment la manera de relacionar-nos en l'esfera pública. Espais d'opinió pública com les places, cafès o ateneus s'han traslladat al món virtual. Podem dir que la línia entre l'esfera privada i la pública s'ha aprimat, i l'opinió es pot crear i, sobretot, traslladar des del sofà de casa. Per tant, com que la societat ha canviat, la política també ho ha fet, i és en aquest sentit que ara més que mai, són imprescindibles les estratègies de comunicació a través de la xarxa per donar resposta a les demandes socials.

Si ens centrem en el cas català podem analitzar un clar exemple de com la societat a través de la Xarxa ha impulsat un moment de crisi, entenent amb això que ha generat una nova opinió pública, que al seu torn ha afavorit un canvi a partir del sentit crític. L'àmbit politicoadministratiu normalment va més tard que la societat tant en les crides socials com en l'adaptació als mitjans digitals. Per tal de no quedar-se enrere, tant els partits polítics com les institucions públiques han de cercar solucions per adaptar-se a aquest nou paradigma.

---

¹ Citat per Salmon, C. (2008). *Storytelling: La màquina de fabricar històries y formatear las mentes* [p. 65]

La resposta a aquesta necessitat passa pel canvi en la manera de comunicar i de prendre decisions. Aquesta nova forma d'apropament a la ciutadania es basa en l'empoderament², l'ètica, la immediatesa, la transparència i la proximitat, sota el paraigües format per la intel·ligència col·lectiva, la convergència mediàtica i la cultura participativa. Aquests atributs ens els proporcionen les tecnologies de la informació i la comunicació que, en conseqüència, han de ser les eines que han d'ajudar a formular un nou model de democràcia més estable basat en un diàleg constant amb la societat.

L'objectiu d'aquest treball de final de grau serà veure com podem crear una nova manera de dur a terme polítiques a través de la participació de la ciutadania, mitjançant les tecnologies de la informació i la comunicació. Plantejo un punt de partida per a estudiar fins a quin punt les eines digitals faciliten la participació i milloren la democràcia, a través de tres èxits com en l'àmbit esportiu és la Masia del Futbol Club Barcelona; en el sector audiovisual, ha estat la serie Black Mirror o en el gastronòmic, la cuina d'autor de Ferran Adrià i dels Germans Roca. Aquest punt de partida és l'inici d'un camí personal, a l'hora que social, per arribar a repensar la dialèctica entre el poder i la ciutadania i, així, proposar una nova forma de desenvolupament per a millorar o facilitar els processos de decisió comunitaris que impulsa la democràcia participativa.

---

² Procés on els membres d'una comunitat desenvolupen conjuntament capacitats i recursos per a controlar la seva situació de vida, actuant de manera compromesa, conscient i crítica, per a aconseguir la transformació del seu entorn i transformant-se a ells mateixos al mateix temps.

LA MASIA NO ES TOCA

El 10 de gener del 2011, Leo Messi, davant del Futbol Club Barcelona sorgit de la Masia, va guanyar la Pilota d'Or per segon any consecutiu. El guardó, impulsat per la revista France Football i la Federació Internacional de Futbol Associació, reconeix el millor jugador de futbol de l'any. La segona posició la va aconseguir Andrés Iniesta i la tercera, Xavi Hernández. Amb aquest premi, el planter blaugrana va aconseguir un èxit sense precedents en la història de la Pilota d'Or, en concret, i del futbol, en general. L'èxit no només es va basar en situar tres futbolistes en el primer lloc del podi, sinó que els tres havien crescut en una de les escoles de futbol més importants del món.

6

Més enllà de l'èxit individual, el premi va reconèixer la manera d'entendre el futbol que el Barça practica des de l'arribada de Johan Cruyff al club. Aquesta manera de jugar es construeix sobre el concepte d'equip, on tots els jugadors es defensen tenint la pilota i ataquen a partir de la possessió, amb una circulació ràpida i la voluntat de marcar, sigui quin sigui el resultat. Amb aquest sistema de joc, el mig del camp és imprescindible que es basi en el toc, que serveix tant per a defensar-se com per a construir. És pel domini d'aquest futbol total que Xavi i Iniesta varen ser distingits, tot i no ser uns grans golejadors.

Tres anys després, la mateixa FIFA va obrir un expedient sancionador per la suposada violació de diverses disposicions relatives al traspàs de futbolistes i la primera inscripció de menors de nacionalitat estrangera, que va cloure amb una sanció al club per haver incomplert la normativa sobre traspassos internacionals de jugadors menors d'edat. La reacció de l'entitat catalana, tant en el procés de l'expedient com després que es conegués la sanció, va ser defensar que el Futbol Club Barcelona des de fa 35 anys té un model únic, que és l'essència d'aquesta manera d'entendre el futbol, premiada a la gala de la Pilota d'Or.

Segons Andoni Zubizarreta, director esportiu aleshores, el club sempre ha estat una referència en aquest tema i es va treballar amb el principi de «formar persones per tenir futbolistes»³. En aquest sentit, el president Josep Maria Bartomeu afegia que «el club té un centre formatiu, que és un centre d'excel·lència i un exemple per a molts clubs del món»⁴. Pep Guardiola, exjugador i exentrenador del F.C. Barcelona, forjat al planter barcelonista, en resposta a la qüestió va destacar que «a la Masia es cuiden els nens»⁵.

El periodista Xavi Torres desenvolupa el que Guardiola, Zubizarreta i Bartomeu deixen entreveure a les seves respostes en rodes de premsa. Explica que la Masia «és un centre formatiu que prepara infants i joves perquè l'endemà de deixar de pertànyer a la disciplina del Barça sigui més suportable i, gràcies a la formació integral rebuda, tinguin les eines necessàries per saber i poder viure més enllà de la pilota. [...] Aquí no hi ha futbol sinó disciplina, amicitat, companyerisme, respecte, generositat, compromís, força de voluntat, capacitat de treball, sacrifici, superació, humilitat, humanitat, responsabilitat... i molt d'afecte. Allà no hi ha jugadors sobre els quals hi ha dipositades moltes esperances que arribin al primer equip i altres que ja es veu que no arribaran al cim; allà només hi ha aspirants a persones»⁶. Per tant, podem afirmar que la Masia és un centre educatiu de futbol però, principalment, de valors.

El Futbol Club Barcelona és una entitat esportiva i, per tant, es deu a l'assemblea dels seus associats que deleguen la gestió del club a una junta directiva escollida de manera electa cada sis anys. El model de gestió, el model identitari compromès amb el catalanisme i el model formatiu, que comprèn el futbol i els valors, són tres eixos que l'associat culer entén a la perfecció ja que responen als tres trets diferencials que responen a l'eslògan de l'entitat: *més que un club*. Per aquest motiu i en resposta a la incongruència de la FIFA, el 5 d'abril del 2014, mentre els jugadors del Futbol Club Barcelona i del Real Betis Balompié saltaven al camp, l'afició del Camp Nou va desplegar una pancarta gegant amb el lema: *La Masia no es toca*, reivindicant un model de club, basat en l'educació.

---

3 Citat a: Zubizarreta: "El de Suárez va ser el nostre primer nom" (08/08/2014).

4 Citat a: Bartomeu: "La Masia no es toca" (04/03/2014).

5 Citat a: Guardiola: "A la Masia cuiden els nens" (05/04/2014).

6 Torres, X. (2014). *La Masia no se toca*.

L'EDUCACIÓ COM A EIX DEL DESENVOLUPAMENT SOCIAL

No hi ha una definició universal del concepte *educació*, però hi ha un mínim consens amb el fet que ha de tenir l'objectiu de convertir les persones en sers autònoms, capaços de pensar i d'actuar per ells mateixos, aconseguint una maduresa personal i preparant-se per a viure en societat. En aquest sentit, ampliaria aquest objectiu amb la visió de Federico Mayor Zaragoza quan apunta que «ens hem d'educar per ser realment capaços d'actuar com a ciutadans en plenitud, de participar, de dissentir, de renunciar, d'aplaudir, però no perquè ens diguin que ho hem de fer, no perquè algú ens doni instruccions com si només fóssim marionetes. Ho faig perquè vull, perquè he reflexionat, he meditat»⁷. Per tant, l'educació ens dona aquesta capacitat d'actuar per nosaltres mateixos. Com diria Paulo Freire, l'educació ens fa lliures.

L'*educació* sempre és transformadora, sense necessitat d'afegir-hi cap adjectiu. Només a través de l'educació és possible l'emancipació de la persona, condició necessària per a la transformació de la societat. En altres períodes històrics la funció de l'educació era la pura transmissió de sabers instrumentals, que reproduïen el funcionament i rols de les generacions anteriors. Així s'explica que civilitzacions com l'Antic Egipte es mantinguessin pràcticament immutables i perpetuessin la seva estructura durant milers d'anys.

Per contra, el model educatiu en què ens reconeixem, del qual podem trobar un punt d'inflexió amb la Il·lustració, té per objectiu millorar les condicions de les persones, és a dir, superar els models anteriors i ser capaç d'estimular les nostres capacitats per construir nous models i ampliar el coneixement. L'educació no ha de servir per comprendre el món, sinó per inventar-lo i per això un dels pilars fonamentals perquè la educació sigui realment transformadora és la predisposició a la novetat i l'imprevist.

Hi ha diferents tipus d'educació. Generalment les podem dividir en dos tipus, la reglada i la no reglada. L'educació reglada⁸, o dit d'una altra manera, l'educació

---

⁷ Mayor Zaragoza, F. (n.d.). La educación, base de la democracia.

⁸ Podem considerar que l'educació reglada es caracteritza per uns objectius clarament intencionals, té la intenció d'educar amb una metodologia sistemàtica al llarg del temps, disposa de tècniques i recursos específics per a arribar a aquest aprenentatge, és, gairebé sempre, presencial, compta amb espais propis molt institucionalitzats i marca una clara diferenciació entre el rol d'alumne i professor.

formal, és la que es porta a terme al sistema educatiu institucional, o sigui, les escoles, els instituts o les universitats. La formació no reglada⁹, és a dir, externa a l'escola, aporta molts elements que complementen i amplien el paper de la formació reglada. L'oferta educativa de l'escola no arriba a satisfer les grans necessitats i possibilitats educatives de la població, especialment en els sectors més desvalguts, culturalment i socialment. Des d'aquest punt de vista l'educació no formal ha de ser percebuda com un instrument per vertebrar la comunitat ciutadana.

Un dels majors exponents de l'educació no formal és el model associatiu català. El sociòleg Pep Martí apunta que «l'associacionisme va sorgir oficialment al nostre país a mitjan segle XIX i ho va fer amb una clara vocació de serveis a la comunitat. D'aquesta manera, moltes de les mancances de la societat, que no eren cobertes per l'Administració pública, eren resoltes per l'acció col·lectiva i el treball voluntari. Des de la creació d'escoles per a fills de treballadors fins al foment de la cultura, passant per l'oci i el lleure, l'associacionisme va constituir l'exercici de compromís de la societat organitzada amb el municipi. La gent i les situacions canvien, els mètodes es renoven, les demandes de la societat han variat, però la filosofia sobre la qual se sustenta l'associacionisme és la mateixa: posar en comú les potencialitats individuals per afavorir el conjunt»¹⁰.

Amb la descripció de Pep Martí, podem dir que l'associacionisme és l'escola de l'educació no formal i, per tant, la xarxa associativa té una funció transformadora molt important dins de la societat civil. En aquest sentit, l'associacionisme té un valor incalculable. Sobretot cal posar l'accent en l'adquisició d'habilitats d'organització i autogestió, així com de generar espais on poder experimentar nous processos. Tot aquest procés l'anomenem *Escola de Participació*. Aquesta la definirem com a transformadora, no-neutral, comunitària, col·lectiva, integral i permanent.

És transformadora perquè la millora de la societat ha de ser el seu objectiu principal, tant a la societat present com a la futura, ha d'incidir en el nostre entorn i ha de preparar-nos per fer una intervenció cada cop més efectiva. Esdevé no-neutral

---

⁹ L'educació no reglada es caracteritza de la mateixa manera que la reglada per uns objectius clarament intencionals i un procés sistèmic, però a diferència de la formal, els espais no es troben tan definits i institucionalitzats, la metodologia d'ensenyament aprenentatge és més oberta i interactiva, amb tècniques i estratègies pròpies, el paper educador no queda tant definit en algunes ocasions i pot arribar a la població al llarg de tota la seva vida.

¹⁰ Ferrer i Frigola, B. (01/10/2009). Catalunya, país d'associacions.

perquè pren partit i es posiciona en els conflictes socials. És comunitària perquè el propi grup diagnostica les necessitats i en proposa les solucions, així com col·lectiva, ja que de manera implícita s'exerceix per part del grup. El grup és alhora responsable i executor, amb rols intercanviables al llarg del procés. És integral, ja que ha de cobrir tots els aspectes del desenvolupament humà, des d'aquells més utilitaris als més personals, de la sensibilitat artística a les habilitats socials i, per últim, és permanent perquè no està subjecta a uns horaris determinats ni a una franja d'edat concreta.

EDUCACIÓ PER A LA PARTICIPACIÓ

Els responsables de la Masia saben que perquè els infants i joves puguin triomfar d'adults com a futbolistes, a part d'educar-los en la pràctica esportiva, també han de rebre una educació basada en les disposicions i actituds que regiran la seva vida. De la mateixa manera, si volem aconseguir una societat basada en una democràcia realment genuïna, necessitem donar el mateix valor a l'educació formal i a l'educació no formal, com la Masia ho fa entre futbol i valors. Mentre que l'educació formal es fonamenta en donar resposta a les competències bàsiques de l'estudiant, centrades especialment en les competències lingüístiques, matemàtiques i d'autonomia personal, l'educació no formal dóna eines per al desenvolupament social i cultural de la societat. La suma d'aquest total de coneixements serà la que donarà resposta a la necessitat educativa de qualsevol persona per a esdevenir ciutadà real. Segons Mayor Zaragoza, «podem dir "participo, sóc ciutadà". Si no participem, no som ciutadans; ens expliquen, però no comptem. Ens tenen en compte quan arriben les eleccions, quan es fan enquestes d'opinió, però quan comptem és quan som ciutadans de veritat»¹¹.

El teixit associatiu català és bàsic per a l'educació no formal. Té clar i respecta el paper de l'educació reglada. De fet, el moviment associatiu és el primer a defensar una escola pública i de qualitat, ja sigui per aturar les retallades o per a conservar el model d'immersió lingüística però, en tot cas, defensa l'educació reglada com a una de les potes de l'estat del benestar. Per tant, estem parlant de l'*Escola de Participació*

---

¹¹ Mayor Zaragoza, F. (n.d.). La educación, base de la democracia.

com a complement necessari per a l'educació de la ciutadania, per assolir els drets i deures de la participació política.

Els drets de participació política són l'eix vertebrador de la democràcia i, si ens regim pel primari concepte de democràcia moderada, que Aristòtil va impulsar, podríem afirmar que tots podem influir directament sobre el govern, que dit d'una altra manera, seria repercutir sobre els processos de presa de decisions. Tot i que la veritat és que cada vegada la política té menys pes en l'espai públic, com ho demostra l'elevat grau de desafecció per la política partidista i la baixa participació a les urnes.

La desafecció ve donada, principalment, per la pèrdua de poder dels estats enfront els mercats a causa de la globalització capitalista; també per les males pràctiques en què ha anat degenerant el sistema democràtic representatiu. Refugiar-se darrere el vot, la poca transparència, la corrupció, el sistema de partits polítics, les eleccions i els polítics en són clars exemples.

Per a la democràcia representativa, tota la participació política de la ciutadania se centra en decidir-se per una papereta cada vegada que es convoquen unes eleccions. Actualment, les eleccions estan basades en campanyes de màrqueting on s'ha de convèncer al ciutadà, com si fos un comprador, que voti el candidat, com si es tractés de comprar un producte. Això trenca tota la lògica reflexiva que hi hauria d'haver al darrere d'un procés de debat i d'argumentació de propostes i de programes electorals. A més, la possibilitat de vendre productes polítics no està a l'abast de tots els partits. Aquests sistemes de publicitat creativa tenen un cost molt elevat, i els recursos estan concentrats entre els partits que tenen representació política, ja que per llei es reparteixen les assignacions econòmiques i les quotes dels mitjans de comunicació públics.

El sistema d'Hont és un dels altres elements que fomenta el bipartidisme hegemònic, així com la llei electoral, que possibilita diverses circumscripcions amb l'única opció d'escollir llistes tancades. Ambdues són un conjunt de normatives que afegides a la manca de mèrits que es requereix per ser representant polític en qualsevol de les seves funcions, des de regidor d'un municipi al president del govern, fomenten la sensació d'hermetisme.

L'executiu, el legislatiu i el judicial són els tres poders amb els quals es dividia l'estat, segons el filòsof Montesquieu a l'obra *L'Esprit de les Lleis*¹². Aquest model ha estat acceptat i reproduït a tots els estats democràtics. Aquesta encertada teoria a la pràctica no funciona ja que, amb la voluntat de mantenir el poder, els poders es protegeixen. Des del 1748, moment que l'obra va veure la llum, el món ha canviat molt. Ens trobem davant d'una societat molt diferent i molt més complexa. Més enllà dels poders institucionals, caldria tenir en compte els grans grups de comunicació i els fenòmens socials que sorgeixen al voltant d'Internet i de les xarxes socials.

És evident, doncs, que la democràcia representativa camina cap a la deriva, tot i que ningú no s'atrevirà a acabar-la d'empènyer, ja que encara hi ha poques veus crítiques. Encara és vigent la idea de Winston Churchill, quan va exposar que dels sistemes coneguts, és el que menys mal produeix. D'aquesta manera evidenciava que, encara que té problemes, ha estat el sistema més efectiu, tant a nivell teòric com, sobretot, pràctic. Per tant, podem dir que la teoria que ens va presentar la Revolució Francesa ja mai més ha reulat en l'imaginari de les societats occidentals, i s'ha convertit en un valor àmpliament acceptat i compartit, encara que no sigui un règim perfecte.

La idea central de la democràcia participativa no cerca desbancar la democràcia representativa de l'eix central del sistema polític, però sí que defensa que, a través de processos organitzats orientats a la presa de decisions de forma popular, ajudi a restablir l'equilibri que tant el sistema com la ciutadania es mereix. El sistema actual ha funcionat raonablement bé a Occident durant la contemporaneïtat, però tots els models polítics tenen un cicle, i l'actualitat requereix uns processos que ens aportin un nou equilibri.

Aquests processos organitzats es poden engegar en qualsevol activitat adreçada a influir directament o indirectament en les polítiques. No sempre requeriran el mateix grau d'implicació però és clar que tindran la voluntat d'influir en la realitat des d'una perspectiva realista i flexible, aportant un alt grau de pluralisme que les estructures representatives actuals no tenen.

---

¹² L'obra plasma l'aportació més important de Montesquieu a la història del pensament polític. La idea de la divisió de poders ha arribat fins als nostres dies. Aquesta, seguia el model anglès: el poder legislatiu corresponia als Parlaments, en els quals havien d'estar representats tots els grups socials; el poder executiu havia d'estar en mans del rei; i el poder judicial havia de ser independent.

La flexibilitat i el pluralisme s'han d'aconseguir en un sistema d'escales de participació. És important l'educació en el concepte *escales*, és a dir, que participar no vol dir participar de tot, sinó d'allò que se'n sap, que interessa o del que es pot. La idea que s'ha de transmetre és que la participació és desigual i que, en aquest sentit, és més important la qualitat de les decisions que la quantitat de participació. El més important és trobar la fórmula i les eines per a poder posar a l'abast de tothom la possibilitat d'informar-se i, posteriorment, dur a terme una participació gradualment activa.

PARTICIPACIÓ PER A LA DEMOCRÀCIA

Sota els pilars fonamentals de la llibertat, la fraternitat i, sobretot, la igualtat entre governants i governats reclamada per Jean-Jacques Rousseau, l'any 1789, el poble assumeix la responsabilitat del poder polític iniciant la Revolució Francesa. Així es fa càrrec de la sobirania i traspasa aquest poder als representants polítics que el podran exercir gràcies a la separació de poders que John Locke impulsava en la teoria de l'estat de naturalesa¹³, terme que el filòsof utilitza per descriure una situació hipotètica en què la humanitat encara no es troba davant d'un Estat fundat. És en aquest marc on apareix per primera vegada el concepte *estat modern*¹⁴ o *estat-nació* i el concepte *ciutadà*, imprescindibles ambdós per poder analitzar la democràcia i la seva vessant participativa de forma més concreta.

D'entrada, abans d'aprofundir en el concepte de democràcia, cal contextualitzar la forma clàssica dels conceptes d'*Estat-nació* i *ciutadania*. Max Weber va justificar que l'Estat és una organització basada en la recaptació centralitzada d'impostos, el monopoli de la força i un sistema burocràtic a l'entorn d'un poder central. Per un altre costat, Ernest Renan advertia que existeix la nació cada dia que un grup humà

---

¹³ El concepte designa l'hipotètic estat en què es trobava la humanitat abans de l'existència de totes maneres de govern o de societat civil. Aquesta situació inicial, no influenciada per cap institució política, va ser especialment utilitzada pels defensors d'un contracte social per determinar les característiques específicament naturals de la humanitat i fonamentar sobre elles les condicions de legitimitat de l'organització social i del poder polític.

¹⁴ L'estat modern és aquell que posseeix identitat, està organitzat, estructurat i és formal; és reconegut políticament per altres estats i el poder està centralitzat. Per Max Weber és l'única font de monopoli de la violència física legítima. En l'impàs entre l'Edat Moderna i l'Edat Contemporània, va esdevenir en l'estat nació. Aquest es caracteritza per tenir un territori clarament delimitat, un exèrcit permanent i participar de relacions internacionals, al mateix nivell que la resta d'estats.

exerceix una acceptació tàcita a partir de la convivència, del compromís cívic i de la continuïtat d'allò públic. Cal tenir en compte, també, a Thomas H. Marshall quan defineix la ciutadania com el conjunt de drets i deures que vinculen l'individu a la plena pertinença a una societat.

Segons la concepció republicana que exposa Jürgen Habermas, la ciutadania va lligada als procediments democràtics, i es corrobora actualment amb els drets de participació política com poden ser el dret a la llibertat d'expressió, a la reunió, a l'associació, al vot i, vull fer ressaltar en la qüestió participativa, el dret a petició. Aquests drets es poden desenvolupar de diferents formes. No es limiten a formar part d'un partit polític o a dipositar-li la confiança cada quatre anys, sinó que hi ha altres formes de participar activament en la política que poden ser des de formar part d'una organització sindical a manifestar-se, passant per pronunciar-se als pocs referèndums que s'executen o a participar en els ínfims mecanismes de l'administració pública. I, sobretot, associant-se per aconseguir un objectiu comú.

Per a Luis Salazar i José Weldenberg, «la democràcia suposa una participació ciutadana recurrent. La democràcia significa un espai públic dilatat, mitjans per a la participació i condicions per fer-la possible»¹⁵. Per tant, per a aconseguir un bon nivell democràtic, cal una ciutadania que exerceixi els seus drets i deures, però també cal que el sistema en faciliti el seu desenvolupament. Així doncs, només a partir d'una visió republicana del sistema, basada en la ciutadania i la participació estable, es podrà desenvolupar una veritable democràcia.

---

¹⁵ Salazar, L., & Weldenberg, J. (1997). Principios y valores de la democracia. *Cuadernos De Divulgación De La Cultura Democrática*.

DEMOCRÀCIA DE PRIMERA MÀ

Basant-nos en la idea d'aplicar la democràcia participativa com a forma de govern, algunes corporacions municipals han executat processos d'aquest estil en detectar la manca d'informació sobre les polítiques que volen els ciutadans. Algunes han esdevingut bones pràctiques amb les quals altres municipis s'han emmirallat, com poden ser les experiències dels pressupostos participatius executats a Gijón, Getafe, Còrdova i Albacete, si ens fixem amb ciutats grans, o també, Santa Cristina d'Aro, Castellar del Vallès i Vilafranca del Penedès com a exemples més propers. També s'està treballant en aquest sentit en diferents espais de debat com, per exemple, els plans d'ordenació municipal, els plans d'acció municipal, alguns projectes educatius, cogestió d'equipaments públics o en programes de gestió cultural, sumant un total de 103 experiències repartides en 78 ens locals, entre municipis, consells comarcals i ens supramunicipals i inframunicipals de Catalunya¹⁶.

Per altra banda, el Consell d'Europa i l'OCDE van recomanar l'any 2001 a tots els governs promoure la participació i facilitar una major implicació de la ciutadania en la gestió pública a nivell nacional, regional i local, recomanació que coincideix amb la Llei de Democràcia de Proximitat aprovada el 2002 per l'Assemblea Nacional de França, la Local Government Act desenvolupada pel govern britànic el 2000, la Llei de Modernització dels Governos Locals el 2003 a Espanya i la Reforma legislativa sobre Dualisme i Democràcia Local aprovada a Holanda durant el 2002.

Aquest gir cap a una democràcia més directa, a la que sobrepassa el nivell local, està clarament detallada en projectes generals i grans línies d'intervenció. Fins i tot queda compresa dins de la Constitució Espanyola amb el següent text en l'article 9.2: «Correspon als poders públics promoure les condicions perquè la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en què s'integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que impedeixin o dificultin la plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social»¹⁷. Però si fem cas de l'anàlisi quantitativa ens trobem que als poders públics els costa desprendre's del poder i donar la possibilitat de passar aquests drets a la ciutadania.

---

¹⁶ Dades segons Font, J., i Lez, C. (2009). *Experiències de democràcia participativa local a Catalunya: Un mapa analític*.

¹⁷ Article 9.2. (1979) *Constitución española*. Madrid: Boletín oficial del Estado.

Dins d'aquesta lentitud de desplegament de les lleis del poder executiu, trobem un cas peculiar en contraposició. A Suïssa, d'entrada, la Constitució de 1848 reconeix als ciutadans el dret a modificar el marc constitucional mitjançant el vot directe i, en segon lloc, recull com a vàlid el referèndum facultatiu, és a dir, la possibilitat d'obligar a sotmetre a votació popular qualsevol llei aprovada pel Parlament Federal prèvia recollida de 30.000 signatures. Dues eines fonamentals pel que fa a l'aplicació de la democràcia participativa, on cal sumar-hi des del 1891 l'aprovació de la iniciativa popular, segons la qual un grup determinat de ciutadans amb dret a vot poden sotmetre a veredicta popular una proposta qualsevol, la qual, després de la seva aprovació, té *força de llei*.

Tot i que Suïssa no hauria de ser el millor exemple, per ser un dels estats que més tard ha incorporat el sufragi universal o, fins i tot, encara no l'acaba d'aplicar en la totalitat de processos amb dret a vot, cal estudiar les iniciatives descrites així com la naturalitat amb què la ciutadania té inculcat l'activisme i el compromís polític amb la compaginació de la vida laboral.

Cal afegir que la democràcia participativa o directa també corre uns certs riscos. Aquests giren al voltant de la poca transparència, de la manca d'informació, i de la complexitat d'algunes qüestions sobre les quals s'ha de decidir. Això fa que en casos concrets alguns discursos populistes de corrents extremistes calin en la societat i segons quines decisions es vegin marcades per unes subjectivitats fonamentades sobre pilars de fum, que la normalitat capitalista està impulsant de manera cada vegada més accelerada.

REPTES GLOBALS, RESPOSTES LOCALS

La Globalització és un concepte que té tants significats com persones el vulguin definir, ja que està subjecte a multitud de matisos. Generalment la podem entendre com «una sèrie complexa de processos que es produeixen simultàniament en l'àmbit econòmic, polític, tecnològic, cultural i ecològic i que abasten la major part de les

regions del planeta»¹⁸. N'hi ha prou amb una descripció generalista per entendre que aquest fenomen ens aporta avantatges i desavantatges.

Manuel Castells, centrant-se en l'àmbit tecnològic, diu que «la Globalització no seria possible sense la infraestructura tecnològica que tenim. Internet fa possible la comunicació de molts a molts entre qualsevol lloc del món a un cost baix»¹⁹. Per entendre les dues cares de la moneda, segueix explicant que «la possibilitat de comunicar-se és positiva per als connectats i molt negativa per als desconnectats»²⁰. La Globalització tecnològica ha fet que els fluxos d'informació que es transmeten hagin augmentat de manera progressiva i exponencial, provocant que l'increment de les dades i de la informació hagi arribat a un punt impossible de gestionar.

La informació massiva ja és un fet i, en aquest context, podem afirmar que ens enfrontem a un excés de dades. Més enllà d'una anàlisi quantitativa, si ens fixem en la qualitat d'aquesta informació, podem veure que, majoritàriament, se centra en l'actualitat i ho fa de manera superficial. Això respon a la immediatesa i compactació que tant Internet com les xarxes socials promouen. Segons Stephen Hawking, el cervell s'adapta i, en comptes d'aprofundir en la informació, ens quedem en una lectura superficial dels fets.

De la mateixa manera que la Globalització tecnològica ens ha canviat les actituds cognitives, el següent pas és canviar les actituds del poder. La democràcia ha d'evolucionar i ha d'adaptar-se als canvis. El model actual està en crisi, sobretot, perquè no sap proporcionar la informació adequada a la ciutadania. El canal del poder sempre ha estat vertical, i la comunitat ciutadania, amb el desenvolupament educatiu social i cultural per un costat, i el desenvolupament de l'ús de la tecnologia per l'altre, reclama un diàleg horitzontal, amb tota la informació del que succeeix realment.

Davant d'aquest escenari, és imprescindible jerarquitzar les accions per a donar resposta a la ciutadania, i la informació juntament amb la transparència, són elements transversals a totes les qüestions. Per tant, s'han de centrar tots els esforços en

---

¹⁸ Globalització. (n.d.). *Gran Enciclopèdia Catalana*.

¹⁹ - ²⁰ Castells, M. (2005). La globalización actual es asimétrica y favorece a ciertos grupos de interés y ciertos valores.

aquests àmbits. Establir un canal de comunicació constant amb la ciutadania, basat en les característiques de la tecnologia digital²¹ que la globalització ens ha fet arribar, és bàsic per a iniciar un procés de canvi. Aquest canvi no s'ha de fer pensant en la ciutadania, sinó comptant amb la seva implicació.

Si es vol comptar amb la ciutadania, també cal conservar algunes categories tradicionals de l'era preinternet. Davant de la pluja global que provoca Internet, cal un paraigües per poder-nos desplaçar localment sense mullar-nos. Cal reforçar la dualitat entre allò global i allò local, fent-les presents al mateix temps, tant en l'espai virtual com en el físic. Treballant amb un concepte *glocal*²², els vincles es reforcen i hi ha un benefici mutu tant per la part global com per la part local. Per un costat, la fractura digital es minimitza, acostant els connectats amb els no connectats i, per l'altre, podem fugir de la *infoxicació*²³, centrant l'epicentre informatiu en allò més proper.

La idea de la *glocalització* intenta resistir a la irrupció amb les mateixes eines que la Globalització, però utilitzades per delimitar espais i estructures en les quals poder participar activament a partir d'una actitud crítica i cooperativa per afavorir el desenvolupament sociocultural. Gràcies a l'activisme, s'estimula la creativitat per culturitzar l'entorn i així exposar-ho a la globalitat. En aquests paràmetres de proximitat digital, la responsabilitat és compartida. És important que l'emissor faciliti una informació clara, fàcil d'analitzar i de treballar-hi, de la mateixa manera que el receptor ha de prendre un compromís davant d'aquesta informació.

Qualsevol informació només és útil en la mesura que la podem relacionar amb altres coneixements i extreure'n conclusions. L'*empoderament* de la ciutadania ha d'anar estretament agafat de la mà d'una culturització, i aquesta, només es pot aconseguir a través de l'educació. L'única manera d'aprendre la democràcia és convivint amb ella i,

---

²¹ El desenvolupament de la tecnologia digital és el principal responsable de la societat de la informació. Amb la irrupció d'aquestes es pot tractar, emmagatzemar, processar i transportar la informació. És per aquest motiu que moltes vegades s'anomenen Tecnologies de la Informació i la Comunicació, abreviades com a TIC.

²² Procés que s'adapta als fenòmens particulars de cada zona, proposant solucions generals aprofitant els canals de la globalització. Aquesta nova forma de paraula sorgeix de la suma dels termes local i global.

²³ L'afectació per la sobrecàrrega informativa. Aquest excés d'informació provoca en el receptor una incapacitat per comprendre-la i assimilar-la, que empitjora la capacitat analítica. El mot és la combinació de les paraules informació i intoxicació.

en aquest sentit, l'Escola de Participació basada en l'associacionisme ha de ser l'epicentre d'una societat autènticament democràtica. Com recorden Apple i Beane, «el significat més profund de la democràcia es forma [...] en els detalls de la vida quotidiana»²⁴. Per tant, a diferència de l'escola formal on l'educació és un procediment tècnic, per a l'Escola de Participació és una pràctica moral i política on, segons Flecha i Puigvert, «la participació crea ciutadania, i la ciutadania crea més participació»²⁵.

Aquesta retroalimentació és la nostra Masia, i si entenem que els processos educatius són la base de l'èxit de nova democràcia, de la mateixa manera que la massa social del Futbol Club Barcelona entén que l'educació és la base dels èxits esportius, hem de seguir desplegant pancartes reclamant que *La Masia no es toca*.

---

²⁴ Apple, M., i Beane, J. (1997). Escuelas democráticas.

²⁵ Valls, R. (2005). Comunidades de aprendizaje: una experiencia educativa de éxito.

MIRALL NEGRE

Theodore és un escriptor solitari amb un divorci traumàtic a les seves esquenes. Poc a poc, refà la seva vida, principalment després de conèixer *Samantha*. Ella és *sexy*, divertida, comprensiva, sap escoltar i dona bons consells. *Samantha* és un sistema operatiu, un model avançat d'intel·ligència artificial per a terminals mòbils i ordinadors, que satisfarà totes les necessitats de l'usuari. Aquest és l'argument del llargmetratge premiat al millor guió original de l'edició del 2014, a la cerimònia dels Oscars. *Her*, dirigida per Spike Jonze, prèviament també havia estat guardonada als Globus d'Or i als Premis WGA.

Be Right Back és el primer capítol de la segona temporada de la sèrie *Black Mirror*. En aquest cas, *Martha* ha perdut a la seva parella en un accident de trànsit. El software que adquireix la protagonista de l'episodi aprofitarà la identitat digital per tal de reconstruir la personalitat del traspassat, un clon de rèplica sintètica del seu cos. Aquesta identitat l'aconseguirà a través del rastre que havia deixat a les xarxes socials. Els correus electrònics, les piulades a Twitter, els *likes* a Facebook, o les fotografies d'Instagram, seran els continguts per a recrear i simular la personalitat d'*Ash* al llarg de tot el capítol.

Més enllà de les qüestions emocionals, ambdós productes audiovisuals fan una crítica a l'evolució tecnològica. En aquest sentit, Charlie Brooker, director de *Black Mirror*, reflexiona al voltant de l'addicció als *gadgets* afirmant que «és difícil pensar en una sola funció humana que la tecnologia no hagi alterat d'alguna manera»²⁶. De fet, *Be Right Back* no és l'únic capítol de la sèrie on Brooker tracta aquesta temàtica. La crítica no assenjala la pròpia tecnologia, sinó l'ús que se li dona, com ens ha transformat i com esdevindrem com a societat. Per a Brooker, *Black Mirror* és «el que

---

²⁶ Brooker, C. (01/12/2011). Charlie Brooker: The dark side of our gadget addiction.

trobareu a cada paret, a cada escriptori, al palmell de cada mà»²⁷. Es podria resumir, dient que és un instrument perquè reflexionem cada vegada que ens veiem emmirallats davant de qualsevol pantalla, del televisor, de l'ordinador, o del terminal mòbil.

La sèrie compta amb sis capítols, dividits en dues temporades. La primera temporada està composta per *The National Anthem*, *15 Million Merits* i *The Entire History of you*. Al primer capítol, la princesa *Susannah* ha estat raptada, i el segrestador demana pel rescat que el primer ministre britànic mantingui relacions sexuals amb un porc. Al segon, els habitants del planeta guanyen crèdits pedalant sobre bicicletes estàtiques, alhora que generen energia per fer funcionar les pantalles que els envolten. Els crèdits serviran per a comprar tot allò que veuen per les pantalles. I al tercer, explica un món on els éssers humans tenen un xip que permet gravar i projectar tot allò que els sentits han captat.

La segona temporada està formada per *Be Right Back* -analitzat anteriorment-, *White Bear* i *The Waldo Moment*. A *White Bear*, tracta els *realities shows* així com el *voyeurisme* de l'espectador i, a *Waldo*, com una animació digital guanya tanta popularitat com per a presentar-se com a candidat a la presidència del Regne Unit. Encara que veiem com d'entrada cada episodi de la sèrie és diferent i tracta temes heterogenis amb personatges variats, en comú, *Black Mirror* funciona com el mirall màgic de la malvada reina del conte de la Blancaneus, fins al punt que cada vegada que ens hi veiem reflectits, ens adonem que estem fent un mal ús de la tecnologia.

L'IMPACTE SOCIAL DE LA TECNOLOGIA DIGITAL

«Una tecnologia és rellevant en la mesura que és capaç d'alterar la manera en com alimentes els teus o en com alimenta la teva capacitat de supervivència»²⁸. Amb aquesta frase, Genís Roca, arqueòleg especialitzat en Paleolític Inferior, adverteix que estem davant d'un moment històric, ja que Internet ha alterat el sistema productiu i això ens porta a una modificació d'aquest. Explica que, fins a l'aparició de la tecnologia digital, només ens havíem trobat amb tres canvis que haguessin afectat el

---

²⁷ Brooker, C. (01/12/2011). Charlie Brooker: The dark side of our gadget addiction.

²⁸ Roca, G. *TEDx Talks*. Santiago de Compostela.

model social: les tecnologies lítiques, les tecnologies de domesticació animal i, per últim, la industrialització i l'electricitat.

Les tecnologies lítiques són aquelles que van ajudar a matar a distància, millorant així la supervivència i l'eficàcia, ja que dividint les tasques entre la caça i la creació d'armes, va començar la distribució del treball. Amb les tecnologies de domesticació animal, es va passar de la vida nòmada a la sedentària, i amb l'acumulació de menjar es va instaurar la propietat privada. Amb l'arribada de l'electricitat i la industrialització van néixer les grans ciutats. Per tant, aquestes tecnologies han canviat la manera d'organitzar el treball, l'espai i la societat. La irrupció de la tecnologia digital també ha canviat aquests aspectes en la societat actual.

Per altra banda, a la història de la humanitat hi ha una segona línia evolutiva associada al sistema de transmissió de coneixement. Genís Roca detalla que aquesta línia evolutiva va del jeroglífic als sistemes de transmissió d'àudio i vídeo, passant per l'escriptura i la impremta de Gutenberg. Explica que la tecnologia digital és la primera que ha alterat, alhora, el sistema productiu i el sistema de transmissió del coneixement, i que aquest fet farà que a partir d'ara res sigui igual.

Internet és l'espai que ha permès que qualsevol persona pugui publicar continguts. La tecnologia disponible ho ha fet possible i, per tant, ha suposat un gran canvi en el sistema de transmissió del coneixement. Per si això no fos poc, la tecnologia ha evolucionat tant que, actualment, podem publicar i consumir continguts a temps real i en mobilitat. En aquest sentit, podem veure com també modifica la transmissió de coneixements de l'espai públic a l'espai privat, en menys d'un segle.

El sociòleg Zygmunt Bauman descriu la societat actual com a líquida. Aquesta societat és una figura del canvi constatat, de la desregularització i de la liberalització dels mercats. El capitalisme fomenta la parcel·lació i l'individualisme, i això ha trencat tots els enllaços humans que sostenien una societat rígida. Per tant, quan parla d'una societat líquida es refereix a quelcom imprevisible, que pot canviar d'un moment a l'altre. Amb aquests paràmetres és impossible dur a terme una planificació o una previsió de futur. La tecnologia digital ha afavorit la modernitat líquida, ja que d'un dia a l'altre ha canviat la manera de produir, la manera d'aprendre, la manera de relacionar-nos i la manera d'organitzar-nos.

La societat digital i la modernitat líquida han canviat per sempre més el sentiment de pertinença, la propietat i el concepte de participació. Per tant, podem dir que ha canviat la identitat. Roca adverteix que ara som d'on participem. Participar ens empodera i poder decidir ens vincula amb el resultat, molt més que el vincle del vot dipositat cada quatre anys.

LA PRODUCCIÓ EN UNA SOCIETAT DIGITAL

La convivència espontània, natural i totalment assimilada amb les tecnologies de la informació i la comunicació ens ha obert un nova visió del món pel que fa referència a la manera d'entendre les relacions socials. Aquestes relacions són els pilars que sustentaran la forma organitzativa de la nostra societat, tant per l'assimilació de les noves propostes tecnològiques, com per la interpretació d'aquestes transformacions.

La indústria és la que més ràpid s'està adaptant a aquesta nova manera de relacionar-nos, sobretot, aprofitant-se de la crisi d'identitat davant del triomf del capitalisme que globalment s'està experimentant. L'entrada directa dels productes als nous espais de discussió en l'era postmoderna, que es van creant i reinventant constantment, ens portaran a respondre quin grau de compromís adquiriran dins de l'esfera pública.

Aquest compromís difícilment el podem definir donada la ràpida fluctuació de les tendències, la gran fragmentació de punts de vista i la incertesa dels processos d'heterogeneïtzació de les comunitats globals. Tot i això, dins d'aquest món líquid podem preveure que, necessàriament, s'haurà de construir sobre tres columnes vertebradores: la intel·ligència col·lectiva, la convergència mediàtica i la cultura participativa.

Davant la crisi econòmicofinancera la societat respon amb l'augment de l'activisme *on line*, com per exemple amb els moviments com per exemple el 15M, o l'increment de les accions de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca a nivell *off line*. Això fa pensar que la societat global cada vegada està més conscienciada del perill dels esquemes mentals fonamentats en l'individualisme o la privatització de l'estat del benestar que promou el capitalisme, així com de la manera que repercuteix en la conjuntura actual les polítiques neoliberals que l'acompanyen.

El cas dels *prosumers*²⁹ és un bon exemple de cap a on va encaminat aquest compromís, atès que hi podem descobrir alguns resultats concrets i ens serà més fàcil reconèixer les esmentades columnes del que s'està definint com a *network society*³⁰. En aquest cas podem detectar clarament com s'utilitza la cultura participativa a partir de la intel·ligència col·lectiva amb la finalitat de crear productes més afins a les demandes. Per tant, podem afirmar que la frontera entre productors i consumidors ha variat.

Socialment podem prendre'ns la cultura participativa a partir de la intel·ligència col·lectiva com a una forma de poder influir més activament en aquest compromís que ha de tenir la ciutadania en la societat. Inculcar els processos de baix a dalt és important per tenir en compte els col·lectius fragmentats que, dins del marc de la globalització mercantilista, la tradicional tendència de poder vertical i descendent, i la unidireccionalitat de la informació, fins al moment no tenien cap més opció que mostrar resistència al poder d'imposició de l'anomenada *cultura de consum*³¹ que promouen les corporacions.

La tecnologia digital dóna peu al fet que es pugui canviar el terreny que la societat tindrà dins de l'esfera pública. Aquesta tecnologia, usada des d'una perspectiva social, pot deixar de viure en l'escenari fictici que la publicitat de les corporacions ha creat, on sembla que l'única manera d'omplir el temps lliure sigui pivotant al voltant del consum. Hem d'aprofitar les TIC i els tres pilars de la *network society* -la intel·ligència col·lectiva, la convergència mediàtica i la cultura participativa- per promoure una tipologia de productes que ajudin a crear opinió des de la col·lectivitat, amb l'objectiu d'aconseguir que el discurs sigui més real, que giri al voltant de problemes tangibles i, especialment, en el debat polític no partidista per tal de deixar de ser consumidors i esdevenir, altra vegada, ciutadans.

---

²⁹ El terme és un anglicisme que es crea a través de la combinació de les paraules productor i consumidor. Es fa servir per a designar aquells consumidors que prenen un rol actiu davant del producte, a partir de l'anàlisi i la discussió al seu entorn. Especialment, es valora el retorn d'informació cap al productor, que ajuda a millorar les següents versions del producte.

³⁰ Concepte desenvolupat i popularitzat per Manuel Castells a la trilogia *La Era de la Informació*, en general, i a l'obra *La Sociedad Red*, en concret. Fa referència a la creació de l'estructura social a través de relacions de producció, d'experiència i de poder.

³¹ Corrent impulsada per la societat de consum de masses, caracteritzada pel consum massiu de béns i serveis, proporcionats per la seva producció en massa. Per tant, és un concepte lligat al capitalisme que es regula per la llei de l'oferta i la demanda, a banda de la intervenció estatal. Aquest derivat de l'economia de mercat respon a l'actual model de desenvolupament industrial.

Tal com les corporacions mediàtiques, els moviments socials han de parlar de processos de gran abast a l'hora de crear productes, vist que el conjunt de la intel·ligència col·lectiva els converteix en altament íntegres. Els dota d'una alta quantitat i qualitat de recursos per tal de desenvolupar els seus projectes.

La societat digital ha de saber aprofitar la convivència espontània, natural i totalment assimilada amb les tecnologies de la informació i la comunicació per fer arribar a les *black mirrors* que les masses porten a les butxaques productes amb el compromís concret de reformular la relació que tenim amb la societat, en el sentit més ampli de la paraula, evitant que l'única relació que s'estableixi amb l'individu sigui estrictament la comercial. Internet implica redissenyar totalment els processos del sistema productiu, i des d'una mirada social ho hem d'aprofitar.

LA INTERNET DELS ESPAVILATS

Internet ha tingut tres etapes. A la primera, des de 1995, Internet estava constituït per un espai tècnic usat únicament per grans empreses i, per tant, només es consumia des d'una òptica professional. Els especialistes eren els encarregats de crear continguts i generar visibilitat *on line*. A la segona etapa, des de 2005, aproximadament, amb la irrupció del concepte 2.0, la xarxa s'omple de gent opinant i creant continguts. Eines com els blogs o, més endavant, les xarxes socials, varen transformar la xarxa d'allò professional al mode social que entenem a dia d'avui. Segons un estudi realitzat per Telefònica, al 2020 hi haurà uns 40.000 milions d'objectes connectats a la xarxa. La Internet de les coses està a tocar.

En aquest context ja tindrem del tot instaurat el nou concepte de ciutat, que treballa per millorar la qualitat de vida dels seus ciutadans a partir de l'ús i la modernització de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, esperant com a resultat una gestió més eficient dels serveis i recursos. Teòricament, un seguit de dades recollides a través dels objectes connectats a la ciutat ha de servir per a millorar el dia a dia de la ciutadania en àmbits com l'habitatge, les comunicacions, la mobilitat o el medi ambient, entre d'altres, de manera simultània i transversal.

Aquest nou concepte de ciutat, batejat com a *smart city*, o dit d'una altra manera, com a ciutat intel·ligent, té com a objectiu afavorir el desenvolupament personal i

empresarial de la ciutat, així com millorar la interacció amb l'administració. Per tant, la ciutat intel·ligent es diferencia de la ciutat convencional per la gestió eficient dels serveis i recursos, per generar nous espais d'interacció entre persones i col·lectius i, per la seva naturalesa, per la integració de les tecnologies digitals.

Des del 2000 al 2008 aproximadament, la definició d'*smart city* no havia canviat. La mateixa idea d'ús d'Internet s'aplicava al concepte de ciutat *smart*. Amb l'entrada de la Internet social, el concepte de ciutat intel·ligent es va anar modelant, tot passant del concepte vertical al concepte horitzontal de l'ús de les tecnologies vinculat amb les decisions. Tot i això, tant la primera etapa com l'etapa actual, comparteixen la visió que la tecnologia pot prendre decisions que ens facilitin l'habitabilitat i, per tant, que ens canviïn la vida.

Realment encara no podem provar que la Internet de les coses aplicat a la ciutat ens ajudi a canviar la vida de manera positiva. En tot cas, tal i com ha fet Internet en general, canvia els processos industrials. Autobusos intel·ligents, fanals intel·ligents, comptadors intel·ligents o, fins i tot, edificis intel·ligents com el MediaTIC³² -un exemple d'arquitectura verda a Barcelona que representava una nova era d'edificació sostenible- són «records d'un futur tecnològic que no ha arribat»³³. Gemma Galdon, directora d'investigació de l'empresa tecnològica Eticas Research & Consulting, afegeix a la contundent afirmació que «l'administració pública va adquirir i instal·lar aquestes tecnologies urbanes, permetent que l'espai públic fos utilitzat com a camp de proves de models de negoci fallits»^{33b}.

Aquesta primera experiència connecta amb la idea de Xabier Barandiaran, impulsor de *Flok Society Ecuador*³⁴, que s'agafa a una possible traducció d'*smart city* i la interpreta com a la *ciudad del listillo*, ja que *smart* coincideix amb 'espavilat' o 'astut' com a possibles sinònims en el procés de traducció. El *listillo* per Barandiaran, és aquell que s'aprofita dels altres i que, per tant, és un reflex del capitalisme actual. Un capitalisme

---

³² Edifici concebut per a ser el nucli d'unió entre l'espai dels clústers Media i TIC del 22@Barcelona, que pretén ser una seu emblemàtica del món digital i un vehicle de difusió de noves tecnologies, alhora d'entendre-ho com un espai cívic i socialment obert.

^{33-33b} Galdon, G. (07/12/2013). Smart City 2023

³⁴ Projecte de disseny de canvi productiu cap a una societat del coneixement lliure, obert i en comú, a l'Equador. <http://flokociety.org/>

que promou l'emprenedoria o l'autònom, que bàsicament vol dir l'autoexplotació. La *ciudad del listillo*, doncs, és aquella en la qual el sector privat s'aprofita dels béns públics per a instaurar les seves tecnologies digitals, amb l'objectiu d'oferir millors serveis però, sobretot, de cobrar-los.

L'*smart city*, actualment, és un mercat que se centra en les dades personals. Recull les dades de la ciutadania i les ven. El model de negoci és el mateix que qualsevol altre, es tracta d'especular amb el *big data*³⁵, basat en la captura, l'emmagatzematge, la recerca, la compartició, l'anàlisi i la visualització de les dades personals, per a entendre millor quins són els hàbits de consum. És aquella idea que la informació és poder, multiplicada exponencialment, ja que el tracte és molt detallat i permet filtratges realment especialitzats per entendre gustos i comportaments.

Estem davant de la reconversió de les ciutats en caixes negres, amb una infinitat de dades tractades simultàniament per un gran mecanisme on l'administració i la ciutadania seran petits engranatges de la gran roda dentada central, que és l'empresa privada. Amb el model de la *ciudad del listillo*, el sector privat podrà gestionar les dades públiques sense una regulació, allunyant-se de millorar la qualitat de vida dels ciutadans, alhora que millorarà la del sector privat.

LA CAPITAL DE LES SMART CITY

El *Mobile World Congress*, l'*Smart City Expo World Congress* i la *City Innovation Summit*-congrés d'innovació a les administracions locals- són tres dels esdeveniments mundials més importants en l'àmbit del mòbil i de les *smart city* respectivament. Rebre aquests tres esdeveniments suposa un ampli reconeixement internacional, i Barcelona no s'ha deixat perdre l'opció de posicionar-se com a capital tecnològica, acollint aquests congressos. En aquest context, la Unió europea li ha atorgat el títol de Capital Europea de la Innovació, i així exerceix el lideratge mundial de les *smart city*, encara que només sigui en clau del màrqueting de la política de grans esdeveniments.

Més enllà d'aquestes accions pensades per a la internacionalització, l'Ajuntament de Barcelona està treballant amb Microsoft per a crear un sistema de coneixement

---

³⁵ Anglisme que fa referència als sistemes que manipulen grans conjunts de dades. És una de les tendències més actuals, i van des de l'anàlisi d'entorns com la seguretat o la salut, passant per àmbits com els fenòmens naturals o de consum.

integrat de la ciutadania, per oferir millors serveis segons les necessitats detectades, i també té la previsió de crear un sistema operatiu que millori l'eficiència de l'administració. Ambdues iniciatives també han de servir perquè la capital catalana sigui capdavantera en la millora del funcionament global de la ciutat.

La realitat, però, és que actualment la definició de ciutat intel·ligent a la ciutat comtal passa per la xarxa de Bicing, la gestió de la xarxa de transport públic, el sistema de Wi-Fi de ciutat, el pla d'enllumenat automàtic, els contenidors amb sensors de capacitat, el control telemàtic dels dipòsits d'aigua pluvial i l'*open data*³⁶. També compta amb altres serveis que engloba dins de projectes intel·ligents, com els camins escolars, el Vincles BCN o el programa d'impuls del cotxe elèctric, però que tenen poc a veure amb el projecte global. Aquest conjunt de millores tecnològiques sembla que no milloren prou el funcionament global de la ciutat, com perquè aquesta sigui un referent mundial.

La clau real per a considerar Barcelona com a una ciutat pionera en la implantació de tecnologia digital a la ciutat, passa per la possibilitat de treball en xarxa de la ciutadania, aportant a través de la col·lectivitat avenços insospitats a la ciutat. Treballant en aquest sentit, s'evitaria que Barcelona es convertís en una urbs excessivament tecnològica que deixi de banda les persones. Segons Mila Gascó, directora associada del Center for Innovation in Cities d'Esade, «la ciutadania també hi ha de dir alguna cosa. La ciutat intel·ligent s'ha de construir per a les persones i també amb les persones. Si volem que la gent tingui més qualitat de vida, els hem de preguntar què seria per a ells guanyar qualitat de vida, perquè si ho decidim només les empreses, els governs i les universitats potser no l'encertarem»³⁷.

Jordi Marín, director general de Catalunya de Microsoft, explica que Barcelona està oberta a ser un banc de proves, en què es poden assajar i provar innovacions que després contribueixen al progrés col·lectiu. Comptant que cal la implicació de la ciutadania per a la implementació de la ciutat intel·ligent, actualment Barcelona

---

³⁶ És una pràctica de foment de la transparència que consisteix en publicar la informació del sector públic a la ciutadania. Aquesta es facilita en formats digitals, estandarditzats i oberts. Segueix una estructura clara que permet la comprensió i una normativa de veracitat, llicència i ús per tal de facilitar-ne l'accés i fomentar-ne la reutilització.

³⁷ Citat a Tintoré, E. (26/02/2015). Barcelona, líder de les 'smart cities'!

realment és la capital de les ciutats laboratori i la seva ciutadania, els seus ratolins d'investigació científica.

NI NAPPS NI COLS

Amb la voluntat de promoure l'interès de la ciutadania dins del concepte de ciutat intel·ligent, l'Ajuntament de Barcelona durant els anys 2011 i 2012 va dur a terme el concurs *BCN apps jam for democracy*. Aquest concurs consistia en una sessió de vuit hores de programació de prototipus d'aplicacions mòbils amb l'objectiu d'aconseguir apps que contribueixin a fer créixer la participació ciutadana. Alhora el concurs tenia també com a finalitat identificar serveis de valor afegit proporcionats per la tecnologia en l'àmbit de la participació.

Les temàtiques sobre les quals han de basar-se les aplicacions per desenvolupar, s'han de centrar en situacions en què es considera beneficis per a la ciutat augmentar i millorar la implicació de la ciutadania. Per una banda es valora positivament la possibilitat que aquesta eina resultant faciliti el coneixement dels acords que prenen els òrgans de govern de l'Ajuntament i en el plenari, així com la possibilitat d'expressar-ne l'opinió. Per l'altra, s'avalua fins a on pot donar a conèixer les possibilitats de participar en processos de consulta o de debat, que s'estiguin duent a terme a la ciutat. Per últim es té en compte la possibilitat que ofereix de desenvolupar nous sistemes de participació en aquests processos a través del mòbil.

De les propostes presentades en podem destacar la Face2Face, que intentava crear un canal de propostes i preguntes mitjançant vídeo, amb respostes personals dels polítics. També la BCN4APPS, ideada per consultar l'estat i interactuar amb el plenari, i especialment l'Àgora. L'app, era una eina enginyada com un procés de tres fases, on la primera partia de crear idees per part del usuari, la segona passant pel filtratge de l'Ajuntament i per concloure, un procés de votació.

Fins al moment, a les principals botigues de descàrregues d'aplicacions informàtiques per a terminals mòbils, només trobem una app impulsada per l'Ajuntament de Barcelona, que es pugui identificar mínimament amb els objectius del concurs *BCN apps jam for democracy*. Aquesta aplicació anomenada idBCN permet disposar d'una identitat digital basada en el mòbil. Per fer-ne ús, cal crear un perfil a

l'app que concedirà una autenticació digital segura i fiable tant per a l'usuari com per a l'administració. D'aquesta manera es pot accedir a serveis de l'Ajuntament de Barcelona, així com d'altres institucions que utilitzin la mateixa tecnologia.

Segons el propi Ajuntament de Barcelona, el dret de la ciutadania a intervenir en els assumptes públics, a més de ser un element bàsic de la democràcia, està reconegut per la Declaració Universal dels Drets Humans, a l'Estatut, a les recomanacions del Consell d'Europa i a la Carta Municipal de Barcelona, entre moltes altres disposicions legals. Per tant, la participació ciutadana, entesa com la implicació de la població a l'hora d'elaborar polítiques públiques, és un dret de la ciutadania.

Encertadament, el lloc web de la institució també recull que la participació virtual realitzada a través de la xarxa digital ens ofereix grans possibilitats a l'hora de facilitar la participació ciutadana en els afers col·lectius. Fins i tot Carles Agustí, comissionat de participació Ciutadana i Associacionisme, va signar unes declaracions on afirmava que «Barcelona vol ser referent mundial en participació ciutadana, igual que és capital mundial de la telefonia mòbil»³⁸.

La veritat, però, dona una sensació totalment contrària. L'únic que en queda del *BCN apps jam for democracy*, és una pàgina web dins del portal general de *BCN Smart City*. Aquesta primera idea de desenvolupar apps per fomentar la democràcia, s'ha convertit en un projecte anomenat *Apps4Bcn* -aprofitant un dels noms de les apps presentades al concurs inicial- on un lloc web recull totes les aplicacions que tenen a veure amb la ciutat. La majoria d'aquestes tenen a veure amb els serveis de restauració i hostaleria, turisme, mobilitat, esport, compres i cultura entesa com a promoció de museus i grans festivals, aproximant-se només al foment dels drets de la ciutadania amb dos productes; una bústia ciutadana i l'aplicació d'identitat digital (*idBCN*).

Per tant, fixant-nos en aquests antecedents, podem veure com l'amenaça que l'*smart city* esdevingui una ciutat excessivament tecnològica que deixi de banda les persones, cada vegada és més latent. En aquest context la ciutat dels drets de la ciutadania quedarà totalment relegada a la ciutat dels drets adquirits de l'empresa tecnològica, que farà prevaldre l'interès d'exploració dels seus guanys per davant de l'interès social de ciutat.

---

³⁸ Citat a Tintoré, E. (26/02/2015). Barcelona, líder de les 'smart cities'.

DE L'SMART CITY A L'SMART REGION

El lideratge mundial de les *smart city* suposa també percebre efectes col·laterals al territori. La Capital Europea de la Innovació s'expandeix amb un nou projecte anomenat Smart - Eix Diagonal. Aquest projecte uneix Manresa, Igualada, Vilafranca del Penedès i Vilanova i la Geltrú, quatre capitals de comarca que es volen sumar a la iniciativa de millorar la sostenibilitat, la competitivitat de les ciutats i la qualitat de vida de les persones.

També podem trobar alguns exemples a Rubí, Mataró, Viladecans, Castelldefels, Centelles o Sant Feliu de Llobregat. El conjunt d'aquests projectes, que generalment són de millora energètica i d'energia sostenible, de medi ambient, de correcció dels canals de comunicació i de la relació amb l'administració, de gestió de l'aparcament o de perfeccionament entre mobilitat de vehicles i vianants, conformen el que s'anomena l'*smart region*.

Segons Carles Rossinyol, diputat d'Hisenda, Recursos Interns i Noves Tecnologies de la Diputació de Barcelona, «parlem d'*smart region* no tan sols com a suma d'una sèrie de ciutats i pobles que desenvolupen iniciatives en la línia que assenyalàvem abans, sinó com a territori en el qual es construeixen unes relacions entre els municipis que el conformen, inspirades també en principis de sostenibilitat, d'eficiència, de col·laboració i de participació, aprofitant les possibilitats que ofereixen les TIC»³⁹.

Aquesta visió més institucional veu les *smart region* com a una oportunitat de desplegar iniciatives d'agregació i d'optimització de recursos. Per tant, tractaria de millorar la qualitat dels serveis alhora que se'n poden abaratir les despeses. Aquí trobem una primera idea que es basa en aconseguir uns objectius comuns en un context territorial.

Com varen demostrar Alesina i Spolaore, a *The Size of the Nations*, com més petit és el territori a gestionar, més avantatges podem aconseguir. Posen com a exemple que en general les societats petites estan més cohesionades, perquè socialment són més homogènies, més iguals, més fàcils de gestionar i, per tant, més ben governades. En aquest sentit la complexitat de la implementació de les tecnologies digitals en un gran

---

³⁹ Rossinyol, C. (16/11/2014). Les 'smart cities' s'adeqüen al segle XXI i milloren la qualitat dels serveis municipals.

context metropolità disminueix, i realment dóna l'oportunitat real de comptar amb diversos sectors socials de primera mà. Aquests poden participar d'un projecte en una etapa beta, i veure com retornen unes millores, podent-se dur a terme una avaluació de proximitat, que és el que realment farà implicar a la ciutadania i extreure'n resultats reals.

Per tant, per a teixir la idea de l'*smart city* com a projecte complex, d'aspiracions avantguardistes i experimentals en constant evolució, és imprescindible que la implementació sigui esglaonada i col·lectiva. En aquest sentit, treballar en el concepte d'*smart region* pot ser l'oportunitat real de construir la ciutat realment intel·ligent, des del municipi com allò local, cap a la capital de les *smart city*, com allò amb gran projecció, inevitablement, global.

LA CIUTAT REALMENT INTEL·LIGENT

El model contraposat a la *ciudad del listillo* és la ciutat democràtica. Una ciutat basada tecnològicament parlant en un *software* lliure amb sistemes de programació oberts, on de manera col·lectiva es pugui ampliar exponencialment. La Internet de les coses implicarà un nou redisseny del sistema productiu, i cal assentar-se en el model de ciutat democràtica per anar creant progressivament l'*smart region* per a crear la base menys visible de l'iceberg. La punta visible vindrà donada per la internacionalització, la visibilitat i el reconeixement de posar la tecnologia al servei de polítiques socials, que serà la culminació de la capital com a ciutat realment intel·ligent.

Un exemple per emmirallar-se a l'hora de crear la ciutat realment intel·ligent és Wikipèdia. La filosofia d'aquesta enciclopèdia digital és que qualsevol persona pot crear nous articles, complementar-los, o suggerir-ne correccions. Aquest funcionament trenca amb les jerarquies tradicionals i amb la propietat privada dels continguts. Per tant, amb la intel·ligència col·lectiva i la cultura participativa tal i com s'entén a Wikipèdia transportat a l'*smart city*, el debat passa a ser entre allò privat i allò públic, a la comunitat de la ciutadania com a resposta a la privacitat dels productes tecnològics.

Sota aquests paràmetres, la ciutat realment intel·ligent canvia el concepte de caixa negra on es recullen i es gestionen dades, per unes polítiques basades en la

transparència, aprofitant el canvi de la verticalitat que porta implícita la jerarquia per l'horitzontalitat democràtica que ens aporta la tecnologia digital. Aquestes polítiques s'han de centrar en els principis del govern corporatiu de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic⁴⁰ (OCDE).

En aquest moment de redisseny de processos hem de tenir en compte el *Black Mirror* de Charlie Brooker. Si fem una mirada general de la sèrie, veiem com entre els sis capítols es crea un triangle entre política, indústria i ciutadania. La crítica global no és a la tecnologia, sinó com els governants utilitzen la popularitat de *Waldo* per a guanyar vots, com la indústria se salta qualsevol ètica per aconseguir més audiència i com la ciutadania pren un paper passiu davant d'aquest escenari. Si volem fer ciutats realment intel·ligents, necessitem aprofitar les polítiques tecnològiques responsables, i això va estretament lligat amb les polítiques generals. Només seguint el camí de la intel·ligència col·lectiva, la cultura participativa i la dimensió global podrem construir un entorn on la tecnologia ens millori la vida sociocultural. Movent-nos en aquests paràmetres, quan ens emmirallem a les *Black Mirrors* que ens envolten hi veurem reflectida una societat que utilitza la tecnologia d'una forma millor, de la mateixa manera que si ens hi mirem en clau de mirall màgic de la reina malvada, aquesta vegada ens dirà que en el fons fem una política millor.

---

⁴⁰ Principis OCDE: <http://www.oecd.org/daf/ca/corporategovernanceprinciples/37191543.pdf>

ESTRELLES MICHELIN

L'esferificació és una tècnica culinària creada i popularitzada arreu del món per Ferran Adrià. Consisteix en presentar una preparació alimentària líquida en forma de petites boletes, inspirant-se en aliments naturals com les olives, els pèsols, els ous de salmó o el caviar. Per tant, tracta de crear una esfera líquida amb una coberta gelatinosa, amb la intenció que en mossegar-la el gust arribi en forma d'explosió. Aquesta tècnica va ser inventada el 2003 a El Bulli, i és un dels resultats del nou estil de cuina que s'ha forjat en aquest restaurant. Avui, aquest estil entès com a progrés permanent en la cuina, està plenament consolidat, i es defineix a través del respecte al producte, la creativitat i l'ús de noves tecnologies.

34

El restaurant de Roses va estar considerat cinc vegades el millor restaurant del món entre el 2001 i el 2009, i el seu xef ha aparegut a la llista de les cent persones més influents del món de la publicació britànica *Time*. Actualment El Bulli està tancat per a reobrir sota un nou concepte de laboratori. No gaire més lluny, a Girona, El Cellar de Can Roca en va prendre el relleu, posicionant-se el 2013 com al millor restaurant del món segons la publicació britànica *The Restaurant Magazine*. El Cellar, liderat pels tres germans Roca, porta a terme un estil de cuina batejat com a tecnoemocional, ja que gràcies a l'ús de la tecnologia més puntera cerca recuperar aromes i gustos perduts a la memòria del comensal, despertant-ne les seves emocions.

A la gastronomia catalana, durant els últims 20 anys, hi ha hagut una revolució que ha tingut una afectació mundial, com es pot veure en els casos d'El Bulli i d'El Cellar de Can Roca. L'absència del concepte francès *haute cuisine*, referint-se a la històrica cuina d'avantguarda, combinat amb el talent de les últimes dues generacions de cuiners, ha permès que la gastronomia entri amb força ocupant un espai important en la societat, tenint un esperit molt més lliure. El bon producte i la tradició, hibridat amb la formació i l'avantguarda, ha portat Catalunya i la seva cuina a ser un referent

mundial amb 50 estrelles Michelin, que demostren el vigor de l'alta cuina creativa del país i les seves possibilitats de futur.

L'alta cuina catalana, amb aquest nou procés de treball i amb els corresponents resultats, ha estat un revulsiu que s'ha estès com una taca d'oli, esdevenint un punt de referència no només a nivell mundial, sinó també en la proximitat. En els últims anys, la proliferació d'estrelles a Catalunya ha estat exponencial, repartint-se arreu del territori, des de l'Empordà a les comarques de Barcelona, passant per Tarragona i els Pirineus, esdevenint el país més guardonat del món amb relació a la demografia.

EMPREDORIA I CLASSE CREATIVA

Segons el Dr. Ricardo Allegri, cap de Neurologia Cognitiva de la Fundació per a la Lluita contra les Malalties Neurològiques de la Infància, les noves tecnologies canvien paradigmes, afectant directament les formes de processament habituals en anteriors generacions. S'ha passat d'un pensament lineal a un nou processament d'informació en paral·lel, adaptant-nos al nou concepte de multiprocés que la tecnologia ens ofereix. Tecnològicament el multiprocés es coneix com a l'ús de múltiples tasques concurrents en un sistema en un instant determinat. Aquesta nova forma de pensament es fa evident quan som capaços de dur diverses converses a l'hora o de poder estar atents a unes quantes pantalles al moment. En aquest sentit, la Dra. Alba Richaudeau, neuropsicòloga de l'Hospital Austral i l'Institut Argentí de Psicologia Aplicada, defensa que amb aquest pensament multiprocés no estem usant la memòria ni la capacitat del llenguatge tal com ho fèiem en el passat, ja que les noves tecnologies ens insten a realitzar activitats molt breus i curtes. Per tant, podem afirmar que la tecnologia digital està canviant els nostres cervells.

El concepte d'empredoria⁴¹ sempre s'ha associat amb el mercantilisme i la creació d'empreses, en comptes de tenir noves idees i iniciativa per dur-les a terme. Capacitats com la responsabilitat, el treball autònom i el treball en equip o les habilitats en la comunicació són bàsiques per a entendre l'empredoria com allò relacionat amb la classe creativa, que pot aportar canvis en el sistema i provocar

---

⁴¹ Concepte vinculat estretament a l'economia, associat a les persones que creen, desenvolupen o implanten un projecte empresarial. Aquesta definició amaga tota l'actitud que acompanya la creativitat com a motor de la innovació i de l'evolució.

milliores en la societat. Si entenem els emprenedors com a les persones que aporten solucions creatives i innovadores, en comptes dels que es vinculen amb conceptes neoliberals, podem dir que l'emprenedoria va relacionada amb l'adaptació ràpida als canvis. Per tant, els emprenedors i la classe creativa són aquells que més ràpid s'han adaptat al pensament multiprocés, duent a terme processaments d'informació en paral·lel.

La creativitat durant una època va perdre pes davant de l'evolució de la societat occidental, basada en el pensament lineal, lògic, directe i immediat. L'escriptor Guy Claxton compara el pensament lineal amb el cervell d'una llebre, fent el paral·lelisme de la rapidesa en les solucions dels problemes. La rapidesa de la llebre la contraposa amb la paciència de la tortuga, que, encara que no sap afanyar-se, acabarà trobant solucions en situacions on la lògica no es pot imposar. La creativitat apareix quan es deixa entretenir el cap i hi ha prou temps de maduració. Així doncs, davant del *món líquid*, on el pensament horitzontal ens fa processar multituds d'informació, el pensament de tortuga és l'única que ens permetrà encaixar totes les peces, trobant la solució del trencaclosques.

Ens trobem, doncs, en un difícil equilibri entre la velocitat d'adaptació als canvis ràpids i constants del món líquid amb la serenor de la gestió d'aquests canvis. En aquest sentit, Joan Roca, un dels tres germans que lideren El Cellar de Can Roca, explica que ens hem de prendre la creativitat com un acte de teràpia, ja que «és una manera de funcionar i d'entendre la vida, a partir de l'inconformisme entès com a la recerca de coses diferents i millors»⁴². Segueix explicant que només així Ferran Adrià va poder partir de la llibertat en la creació de «un nou estil de cuina que va trencar amb l'hegemonia de la cuina francesa»⁴³.

Aquest nou estil de cuina està directament forjada sobre un procés de treball emprenedor de la mateixa manera que els nous processos creatius. Se sosté sobre els pilars del treball per projectes, amb menys jerarquies, horaris més flexibles. A més, compta amb la creació a partir d'equips multidisciplinars, tal i com va introduir la

---

⁴² - ⁴³ Roca, J. (05/06/2013). Entrevista a Joan Roca

gran indústria del cinema al Hollywood de l'època daurada⁴⁴. Tot això, sempre sobre la reflexió lenta però constant del pensament de tortuga.

CREATIVITAT I IDENTITAT

«Sonia Allison, a The Cassell Food Dictionary, diu que *à la catalane* és un “terme francès que significa a l'estil de Catalunya (...), la qual cosa denota la inclusió de tomàquets i algunes vegades d'arròs”. Altres autors com Ferran Agulló, Vázquez Montalbán o Colman Andrews, parlen de singularitat nacional i de l'extensió a tots els països de llengua catalana. Barbara Santich, investigadora australiana, n'ha estudiat la primàcia històrica, reafirmada, pel que fa als vins, per l'historiador britànic Hugh Johnson»⁴⁵. En els termes que tracten la identitat catalana, podem entendre la cuina com a memòria i costums, o dit d'una altra manera, com a història. El gastrònom Josep Vilella explica que «si ens centrem en el context més ample i del concepte, la cuina és un pas entre el paisatge i el gest, entre el cru i el cuit, entre la tradició i la transformació»⁴⁶. La cuina catalana és, per tant, identitat.

La relació entre identitat i cuina apunta directament al vincle entre identitat i consum. El consum ens identifica socialment com pot ser l'estètica de la roba o del cotxe; per tant, els ideòlegs dels productes, és a dir la classe creativa, són els que estan creant la identitat actualment. Aquesta identitat no és la mateixa per a tothom, sinó que cada creació té un destinatari ideal a qui va dirigit, anomenat *target*⁴⁷. En la gastronomia, encara va més enllà, ja que forma part essencial de l'estructura de cada poble: *som el que mengem* i, per tant, el *target* i la identitat són molt més propers a la creació final. La cuina d'autor es construeix sobre les arrels tradicionals i al voltant del productes de l'entorn, actualment anomenats productes de proximitat o Km 0.

---

⁴⁴ Període comprès entre el 1910 i el 1960 on es va imposar el sistema de cadena de muntatge de la indústria automobilística a la indústria cinematogràfica dels Estats Units. Es rodaven pel·lícules sota un organigrama de producció, assignant a cada membre de l'equip un rol específic i una tasca concreta. Es produïa, així, una especialització de la feina individual que feia més eficaç el treball en equip.

⁴⁵ Culturcat. La identitat de la cuina catalana. Diferències i singularitats.

⁴⁶ Vilella, J. (2010). Cuina, Cultura i Identitat.

⁴⁷ Concepte vinculat al món del marketing per designar el públic objectiu d'una campanya, producte o servei. Identificar el *target* ajuda a crear béns o serveis més concrets per al públic que va enfocat, generant productes concrets per a un mercat fragmentat. Un exemple clar n'és el fraccionament de la televisió, amb ofertes de canals monotemàtics per al públic infantil, el juvenil, el femení o el masculí.

La gastronomia catalana plasma la identitat del nacionalisme romàntic de Herder, i recull la tradició, la llengua i la cultura, posant-los en un diàleg constant amb el paisatge i els seus productes. Alhora, però, també engloba el nacionalisme cívic d'Ernest Renan o Stuart Mill, amb la col·laboració entre l'equip transversal i la idea de progrés permanent. Estem davant d'una classe creativa que ha trobat l'equilibri entre allò cívic i allò romàntic, entre la sofisticació i la complexitat, en definitiva allò que tant ens identifica, entre el seny i la rauxa. Com va escriure Josep Pla, «utilitza molts ingredients, però, fins i tot amb espècies potents, sempre manté un just equilibri»⁴⁸.

MISSIÓ CONNECTAR

«La nostra missió és connectar, i farem tot el que podrem per connectar el món»⁴⁹, aquesta va ser la resposta més destacada que Mark Zuckerberg va pronunciar al llarg de la conferència que va oferir a l'última edició de la *Mobile World Congress* celebrada a Barcelona. Zuckerberg és un dels emprenedors més reconeguts d'arreu del món, per haver fundat la xarxa social Facebook, fet que el 2010 el va portar a ser nomenat persona de l'any de la publicació *Time*.

Després de Facebook, el gran projecte de l'emprenedor estatunidenc és Internet.org, una associació mundial amb l'objectiu de fer realitat l'afirmació que va fer al MWC. La proposta és que l'associació creï una aliança mundial per aconseguir aquest repte, i fer arribar l'accés a Internet a les dues terceres parts del món que encara no estan connectades. Així doncs, a curt termini es passaria dels 2.700 milions de persones amb accés a 5.000 milions de persones abans del 2020, i més endavant a la totalitat, portant les mateixes oportunitats a totes les persones del planeta. Segons JK Shin, CEO i President de la Divisió d'Informàtica i Comunicacions Mòbils de Samsung Electronics, «aquesta nova iniciativa té un gran potencial per ajudar a accelerar l'accés a Internet per a tots»⁵⁰.

---

⁴⁸ Pla, J. (1972). *El que hem menjat*.

⁴⁹ Sánchez Ugart, D. (03/04/2015). Per què ha tornat Zuckerberg a Barcelona?

⁵⁰ Technology Leaders Launch Partnership to Make Internet Access Available to All (21/08/2013).

La proposta de Zuckerberg no és l'única que cerca aquest objectiu. Google, Elon Musk -cofundador de PayPal, SpaceX, Tesla Motors i president de SolarCity- o Richard Branson -conegut per la seva marca Virgin, amb més de 360 empreses a les esquenes- també cerquen aconseguir un món amb total connectivitat. Les quatre iniciatives són molt semblants en el concepte, encara que hi ha diferències en l'execució. Totes proposen sistemes per a tenir repetidors d'Internet al cel, fent alhora de transmissors i receptors de connexió 4G. Internet.org aposta per uns *drones*⁵¹, que funcionen amb energia solar; *Project Loon* de Google creu en una xarxa de globus aerostàtics que viatjarà sobre el límit de l'espai exterior, i tant Musk com Branson estan treballant en un conglomerat de petits satèl·lits que envoltin el planeta.

Aquestes propostes realment són innovacions que poden canviar el món i fer evolucionar la societat, ja que en molt poc temps, ja sigui per altruisme social o per egoisme comercial, hi haurà gairebé el doble de persones *on-line*. L'evolució en 5 anys, del 2010 a 2015, ha estat de 1.700 a 2.700 milions de persones connectades, experimentant un gran canvi a nivell global, tant econòmicament com socialment. Aquest canvi al 2020 serà encara més gran, amb 5 milions de persones amb accés a la informació, a l'educació o al comerç mundial, ja sigui comprant o venent, reconfigurarà el món. Tal com ha aconseguit la gastronomia catalana, si aquesta alteració de l'ordre global es balanceja entre la sofisticació comercial i la complexitat social, caldrà que mantingui un just equilibri perquè ens trobem davant d'un autèntic progrés.

CONNECTAR EL MÓN REAL

En el desplegament d'accions per a dur a terme els objectius d'Internet.org, Zuckerberg va realitzar un anunci de col·laboració amb el Govern Federal amb la voluntat d'aprimar la fractura digital de Mèxic. El que més destaca del comunicat, és el fet d'afirmar que Mèxic és un país avançat perquè la meitat de la seva població té accés a Internet, mentre que a nivell mundial només es tracta d'una tercera part. Aquesta visió encaixa totalment amb la idea general del concepte que fa referència a

---

⁵¹ Un *drone* és un tipus concret d'aeronau, sense persones a bord, dissenyat per complir tasques de caràcter civil o militar controlat per un humà a distància o amb un cert grau d'autonomia. Es preveu que en un futur l'element humà serà cada vegada menys important, i així, necessitaran menys interacció amb les persones per poder funcionar.

la diferència socioeconòmica entre les comunitats que disposen d'accés a les noves tecnologies i les que no; per tant, entre els connectats i els no connectats.

En un context de desenvolupament global com el que proposen Facebook o Google a nivell de connectivitat, caldria resoldre aspectes relacionats amb la qualitat de la connectivitat abans de fer una anàlisi simplement quantitativa. Si és cert que fer arribar Internet a tothom pot suposar un progrés global per al desenvolupament de la intel·ligència col·lectiva, també ho és que és necessari plantejar-se per a què es vol expandir i de quina manera es durà a terme. La fractura digital va més enllà dels connectats i dels no connectats, també compren altres grans grups com els que es poden permetre connectar-se o els que no saben connectar-se, entès com a analfabetisme digital.

L'avanç de la tecnologia digital està fent que cada vegada sigui menor la fractura per diferències econòmiques. Centrant-nos en Catalunya, veiem que mentre el 75,5% de la població fa ús d'Internet mitjançant l'ordinador, la distància de la fractura disminueix considerablement fins al 94,6% de la població en el consum d'Internet des de terminal mòbil. Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya, l'ús de la telefonia mòbil ha disminuït gairebé un 20% aquesta fractura, deixant no connectats només un 5,4% de la població. A més, si comparem aquestes dades amb les del 2008, podem veure com en aquests anys s'ha experimentat un increment global del 7,5%⁵².

L'aparició de terminals mòbils, com els telèfons intel·ligents o les tauletes, han simplificat les interfícies dels sistemes operatius, fent-les més intuïtives i molt més usables. L'ús de les apps, les notificacions o el contacte tàctil amb la pantalla, han facilitat el fàcil aprenentatge tecnològic. També cal sumar-hi les xarxes socials o la missatgeria instantània com a elements d'integració social, ja que la pressió social de comunicar-se en mobilitat ha fet accelerar l'ús de la tecnologia digital en tots els sectors de la població.

L'arribada d'Internet als 5.000 milions de persones, analitzat només en número de connexions, podria suposar eixamplar la distància social entre grups de persones. Per tant, és necessària una política de desenvolupament educatiu cap a les tecnologies de la informació i la comunicació, tenint en compte també la possible fractura digital

---

⁵² Dades segons l'Enquesta territorial sobre tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) a les llars 2011 de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT)

qualitativa. Una solució realment emprenedora passaria perquè en el moment de l'expansió, es pugui ajudar a pal·liar altres fractures, com ara la que hi ha entre el nord i el sud.

UN MÓN NO TANT 3.0

El futur de la Internet passa per la implementació total del web 3.0, que és una evolució de la xarxa cap a les tecnologies d'intel·ligència artificial. Mentre que les altres versions web es basen en una experiència més humana, el 3.0 promou el web semàntic⁵³, dotant de més protagonisme als motors informàtics, que basant-se en els perfils a les xarxes trobaran informació més útil per als usuaris. Tot i que aquesta evolució, combinada amb l'entrada massiva de nous usuaris, revolucionarà la Internet tal i com el coneixem ara, els principis de la xarxa seguiran sent els mateixos.

El primer principi de la Internet és la seva arquitectura horitzontal. A diferència de la televisió o la ràdio, que són mitjans verticals on la informació només va en una direcció, Internet està construït a través del telèfon, on la informació és d'anada i tornada de manera horitzontal. Aquesta bidireccionalitat ens porta al segon principi, que és la interacció. Per naturalesa un mitjà horitzontal necessita de la participació d'almenys dues parts, però en el cas de la Internet a diferència del telèfon hi poden haver més de dues parts, podem parlar de comunitat. Aquesta comunitat ens acosta al tercer principi, que és l'heterogeneïtat. Com més horitzontal és el mitjà, més pluralista s'autodefineix, i en aquest cas, la uniformitat queda trencada amb el concepte de comunitat.

Que el mitjà sigui horitzontal, interactiu i heterogeni ens fa pensar que Internet és de tothom. Teòricament ens pertany a tots, ja que entenem la xarxa com una gran esfera pública on intervenim. La realitat és que el *hardware* i molta part del *software* necessaris per a connectar-se són privats, generant una amenaça de monopoli de l'espai públic de la xarxa com a quart principi. Aquest, però, està en constant diàleg amb el cinquè principi, basat en la segmentació que es crea en l'espai privat de cada

---

⁵³ És un sistema web que proposa vincular descripcions específiques amb significats personals, permetent que la intel·ligència artificial faciliti la comprensió a l'usuari. D'aquesta manera els processos de cerca a la xarxa es faciliten, ja que l'alliberen de les tasques rutinàries. Per tant, la interacció passa de dues bandes, entre la xarxa i l'usuari, a tres, afegint al binomi l'ajuda artificial.

un dels usuaris. En aquest sentit en els últims anys s'han posat en marxa diverses iniciatives per a decantar l'equilibri cap al costat de les idees col·lectives de la segmentació en contra del monopoli. Moviments com el del programari lliure, les *creative commons*⁵⁴ o xarxa de telecomunicacions obertes, com ara guifi.net, estan començant a canviar el balanç entre aquests dos principis.

La immediatesa és el sisè principi. Mai havia existit un mitjà que podés fer arribar tant volum d'informació amb la rapidesa que ho aconsegueix Internet. Amb l'arribada de les xarxes socials, amb Twitter al capdavant, la velocitat encara s'ha accelerat més, afegint altres característiques com la brevetat i la no verificació. Aquest fet ens porta al setè principi, que gira al voltant de la manca d'autenticitat, portant-nos a definir-lo com a incert. La brevetat fa que algunes informacions no siguin complertes i que no s'hagi comparat i comprovat la informació a vegades porta a grans errors. El vuitè principi té a veure amb la responsabilitat individual i entra en contacte amb la fractura digital. Totes les mancances de la incertesa d'internet poden estar resoltes per l'actitud personal davant de la informació, però per això cal poder i saber fer-ho.

Per tant, els principis d'Internet es poden resumir en tres grans blocs. El primer, basat en termes comunitaris, on engloba la comunicació horitzontal, la interacció i la heterogeneïtat. El segon tracta la lluita entre allò públic i allò privat, contraposant el monopoli amb la segmentació, i en el tercer, la rapidesa enfronta la incertesa amb la reflexió, com a forma de transmissió de coneixement. Veiem doncs, com la implementació de noves tecnologies com la Internet, ja sigui com l'actual 2.0 o el futur 3.0, no fan canviar els fonaments dels principis socials.

INTERNET I DEMOCRÀCIA

La relació democràtica essencial està en les relacions entre la ciutadania, més que entre la ciutadania i els representants polítics. Benjamín Barber, investigador i polítòleg, ho exposa dient que «les democràcies estan definides mitjançant la

---

⁵⁴ Són llicències que donen solucions a la Classe Creativa per a oferir a tercers l'opció d'ús i de modificació del seu producte sota unes condicions determinades. Aquest sistema trenca amb el tradicional sistema d'autoria, reformulant la legalitat i generant un nou vincle entre productor i consumidor.

capacitat i competència de parlar entre nosaltres»⁵⁵. Aquesta idea trenca amb la democràcia moderna, on la democràcia representativa ha implantat el model del lideratge políticoadministratiu com a solució dels problemes comunitaris. A més, aquest lideratge està pensat en clau del poder atorgat en les eleccions i, per tant, en un diàleg amb la ciutadania només en època de campanya. Les campanyes electorals teòricament cerquen arribar ser generalistes per arribar al màxim de gent, però a la pràctica s'han convertit en un sistema per aferrar al seu *target* de votants.

Ens trobem davant d'una situació on la democràcia ha degenerat en un sistema on regna la verticalitat representativa, la interacció quadriennal i l'homogeneïtat partidista, tant en clau de votants objectius com pels resultats bipartidistes que s'experimenten. Aquests tres elements encaixen dicotòmicament amb els tres principis que Internet ens ofereix en clau comunitària, i per tant, la relació que la xarxa pot establir amb la millora de la democràcia és evident. Integrar l'arquitectura de la xarxa en aquest sistema representatiu facilitaria una comunicació lateral constant, fomentant la interacció i la participació de la ciutadania de mode heterogeni. Aquest fet canviaria les relacions de poder acotant el sistema democràtic cap al seu sentit original.

El sistema capitalista ha impulsat l'individualisme, promovent el temps i els espais que destinem a l'espera privada, relegant a l'esfera pública un espai cada vegada més petit. L'esfera pública és el lloc on tradicionalment s'han tractat les preocupacions col·lectives, i amb aquest aprimament d'allò públic la democràcia se'n ressent. Internet ha fet repensar el concepte d'espai públic i espai privat, ja que la connexió dels segments fa que les qüestions de l'esfera pública es puguin tractar a distància. Des de l'esfera privada es pot col·laborar d'allò públic, per tant estem davant d'un control popular que trenca el monopoli que allò privat havia aconseguit i, que ara a la xarxa segueix intentant-ho. El control popular per davant del poder del capital és un dels altres eixos clau per a la regeneració de la democràcia.

L'accés a la informació és el tercer puntal necessari per al canvi a una democràcia més real, i Internet també hi pot ajudar, ja que ens ofereix la possibilitat de poder-la aconseguir de manera immediata. La xarxa ofereix al poder uns canals immillorables per a fer arribar la informació a l'hora que possibilita a la ciutadania totes les eines per

---

⁵⁵ Barber, B. (2006). ¿Hasta qué punto son democráticas las nuevas tecnologías de telecomunicación?

al contrast. En aquest sentit és important que la informació que facilitin els organismes democràtics sigui totalment transparent. La transparència en la informació no només vol dir publicar tota la informació, sinó que hi hagi una ètica en la política de dades, que siguin tractables i contrastables. Aquesta ètica trencaria amb la incertesa que la rapidesa i la brevetat d'internet ens aporta, de la mateixa manera que facilitaria la reflexió i la deliberació totalment necessària de la ciutadania.

Podem veure com els principis de la democràcia queden reforçats amb les característiques d'Internet, i és per aquest motiu, que la necessitat de l'adaptació del sistema democràtic a les tecnologies digitals és urgent. L'adaptació als nous canals horitzontals, la participació, l'ètica, la immediatesa, la transparència i la proximitat són característiques a les quals la democràcia no pot renunciar, ja que són bàsiques per a transformar-se en un model més estable, on la societat s'ha d'empoderar.

DEMOCRÀCIA TECNOEMOCIONAL

Scott Timberg, autor del llibre *L'assassinat de la classe creativa*, explica que sense classe mitjana no es pot garantir una democràcia veritable i, sense classe creativa no se'n pot garantir l'alimentació intel·lectual. Ambdues van estretament lligades en un cercle sense fi, ja que l'alimentació intel·lectual ens porta a la democràcia veritable i, viceversa. Trobar el punt d'unió, però, no és fàcil. Segons Benjamin Barber «existeixen dues converses simultànies. Una conversa gira al voltant de la democràcia en general i s'aplica erròniament a la tecnologia per part de persones que no comprenen la tecnologia. La segona conversa transcorre entre persones que comprenen la tecnologia molt bé, però que en el moment de tractar el tema de la democràcia ho fan de manera molt desencertada»⁵⁶.

Richard Florida, primer desenvolupador del concepte Classe Creativa, defineix «la creativitat humana com al recurs econòmic definitiu»⁵⁷. Encara que la classe creativa sigui una actitud i es trobi en moltes persones que presenten noves solucions innovadores en tots els àmbits, la idea de Florida segueix vigent, i s'utilitza majoritàriament per a un recurs econòmic, especialment a Silicon Valley. Les

---

⁵⁶ Barber, B. (2006). *¿Hasta qué punto son democráticas las nuevas tecnologías de telecomunicación?*

⁵⁷ Florida, R. (2010). *La clase creativa: La transformación de la cultura del trabajo y el ocio en el siglo XXI*.

empreses de tecnologia punta que s'han establert en aquesta zona de Califòrnia i, les facilitats de la regulació del capital risc que ofereix l'estat, fan que sigui un imant d'emprenedoria i que, per tant, s'impulsi l'esforç de creació i innovació cap al camp tecnològic. Aquest fet reforça el vincle entre classe creativa i tecnologia, aportant, com deia Barber, una mirada innovadora molt desencertada quan es parla de democràcia.

Davant d'aquest context, Castells afirma que «tota revolució tecnològica acostuma a anar acompanyada d'ideologies grandiloqüents que tracten d'extrapolar el procés de canvi tecnològic al camp econòmic i social sense cap tipus de mediació»⁵⁸. Per tant, estem davant d'un escenari on veiem com totes les innovacions sempre es plantejaren des d'una visió tecnològica, deixant de banda tot allò que fa referència a temes ideològics o polítics. Gurutz Jáuregui, catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat del País Basc, assenyala que «actualment política, economia, investigació o tecnologia, apareixen estretament relacionats i, [...] moltes decisions no estrictament polítiques afecten al conjunt de la ciutadania tant o més que altres moltes decisions polítiques. És aquesta una realitat que molt pocs poden posar en dubte en el moment actual»⁵⁹. Davant d'aquesta afirmació, cal deixar de pensar que la innovació tecnològica és quelcom que va relacionat amb l'àmbit privat, i vincular-ho directament amb el fet polític i democràtic.

És en aquest sentit que la democràcia ha de treballar, el d'apropar-se a allò que fins al moment ha deixat en mans de l'àmbit privat, ja sigui en les innovacions de la tecnologia punta en concret, o en les novetats que presenta la classe creativa en general. Ha d'aconseguir que les dues converses simultànies es creuin i es barregin amb aquest nou concepte d'emprenedoria. La idea de connectar el món de Google, Zuckerberg, Musk o Branson, només aportarà un canvi i una evolució social, si s'abandona la neutralitat tecnològica i es pren partit des d'un prisma realment democràtic, que porti els principis que ofereix Internet en clau de progrés social a tot el món. Cal que la democràcia adopti el concepte gastronòmic tecnoemocional, per a recuperar els drets perduts de la ciutadania, de la mateixa manera que els germans Roca ho fan amb els aromes i gustos del comensal.

---

⁵⁸ Castells, M. (1986). *El desafío tecnológico: España y las nuevas tecnologías*.

⁵⁹ Jáuregui, G. (1994). *La democracia en la encrucijada*.

EPÍLEG

El *MS Tíranor PlanetSolar* és el vaixell més gran del món que funciona amb energia solar. La innovadora embarcació participa en un projecte europeu d'exploració submarina a la cova Franchthi, situada al sud de Grècia, la zona més antiga d'Europa ocupada de manera contínua per humans. Té 38.000 cèl·lules fotovoltaïques repartides en una superfície de 537 metres quadrats. Això situa a l'embarcació en una de les innovacions més avantguardistes, allò més nou; emplaçat en la part més antiga del continent, allò més vell.

Precisament en aquest indret, a les ciutats-estat de l'antiga civilització grega, va començar un sistema que havia de governar el poble. Aquest ha anat evolucionant al llarg dels segles, passant per la reivindicació de la sobirania popular durant el s.XVII, o l'arribada del sufragi universal en ple s.XX. Això vol dir que el sistema democràtic no ha volgut dir sempre el mateix, que pot canviar, que pot evolucionar i que pot millorar. En definitiva, el concepte democràcia és un concepte viu.

Santiago Cucurella, catedràtic de Geografia i Història, defineix la democràcia com «aquell sistema polític caracteritzat pel fet que governen els representants escollits per la majoria de la població. Uns representants elegits lliurement i democràticament per tots els homes i dones majors d'edat, en unes eleccions en què tots els candidats i candidates tenen igualtat d'oportunitats i a les quals poden presentar-se sense cap altra limitació que la determinada per sentències judicials»⁶⁰. Per tant, actualment, la democràcia s'entén com un sistema polític que distingeix al poble com a titular del poder, fent d'aquesta manera que la presa de decisions col·lectives respongui a la voluntat d'aquest, per mitjans de participació que atorguen la legitimitat a uns representants. Aquest sistema polític té l'obligació de governar respectant les

---

⁶⁰ Cucurella, S. (2001). *La Democràcia: Què és i com funciona*.

minories i defensant els drets individuals i col·lectius, sense desprendre's del vincle constant amb el poble.

Si ens centrem en qüestions tecnològiques, aquest concepte dinàmic que hem analitzat en la democràcia encara és més evident. La tecnologia ha evolucionat molt ràpidament, tant que del 1876 fins a l'actualitat, hem passat de la invenció del telèfon per a connectar dos punts, a un terminal telefònic amb connectivitat mòbil a una xarxa de dades mundial. Benjamin Barber explica aquesta evolució pel simple fet que «aquells que creen noves tecnologies provenen d'una generació que coneix les velles tecnologies, i realitzen suposicions sobre les velles tecnologies i com s'utilitzen basant-se en el que coneixen. Però la propera generació que utilitzi les noves tecnologies no tindrà coneixement de les velles tecnologies i veurà la tecnologia de forma molt diferent»⁶¹. A aquest fet cal sumar-hi que el desenvolupament tecnològic no és lineal, o dit d'altra manera, funciona a salts. Les propostes de connectar el món de Google o Internet.org, passen per la tecnologia sense fils. Barber posa Àfrica com a exemple, ja que és un continent que no està cablejat, i «això fa que estigui endarrerida respecte al telèfon i al cable tot i que, per altra banda, fa que estigui oberta a la tecnologia sense fils. El resultat és que l'Àfrica es convertirà en el primer continent [...] sense cablejat. Saltarà sobre les societats cablejades, i passarà al capdavant»^{61b}.

Quan volem combinar la tecnologia digital i la democràcia, ens trobem en el mateix cas que el *MS Túrator PlanetSolar*, on intentem fer confluïr un concepte que acompanya la humanitat des del 776 a.C. amb un altre que és del tot contemporani. Això ens porta a fotografies com la del vaixell més nou, navegant per una de les zones més velles en què els humans hi han viscut, de la mateixa manera que ens hauria de portar imatges de la ciutadania participant a través de nova tecnologia de l'antiga democràcia. Aquesta lluita entre el present i el passat, o entre allò modern i allò antic, només té dues solucions pel *MS Túrator PlanetSolar*, convertir-se en el nou *Titànic* o amarrar-se tan fort com el *Barco del Chanquete*⁶².

⁶¹ - ^{61b} Barber, B. (2006). ¿Hasta qué punto son democráticas las nuevas tecnologías de telecomunicación?

⁶² Expressió popularitzada per la sèrie televisiva *Verano Azul*, on els protagonistes prenen una postura immòbil davant de l'intent d'expropiació de l'embarcació. Per fer notòria la seva protesta canten «del Barco del Chanquete, no nos moverán», versionant una cançó de la cantautora i activista estatunidenca Joan Baez.

El *Barco del Chanquete* reflecteix sobre el mar l'actual democràcia, que segons la doctora en Ciències Polítiques Consuelo Laiz Castro té «problemes i dificultats en el seu funcionament. En primer lloc, els problemes que afecten als fins de la democràcia: la llibertat i la igualtat. En segon lloc, la capacitat de representació del règim està danyada per certes pràctiques polítiques que debiliten la rellevància del parlament. I en tercer lloc, els problemes relatius a l'articulació dels diversos interessos de la societat i les normes imprecises que regulen els grups»⁶³. El Titànic és el trencament d'aquesta democràcia, és partir-la en dos per deixar naufragar tot allò que ha fet degradar el conjunt i quedar-se amb les bases del sistema democràtic com a fonaments, per a construir-hi a sobre el canvi social.

La generació que utilitza les noves tecnologies, a la qual es refereix Barber, coincideix amb la generació del canvi social, que descriuen Robert Capa i Douglas Coupland. Aquestes són les generacions dels nascuts just abans de 1985 anomenada X, la d'abans del 1995 designada com a Y, i la generació Z, dels nascuts en el canvi de mil·lenni. Per a simplificar-ho, podríem diferenciar-ho entre els nascuts abans o després de la popularització de la Internet. Per tant, el canvi social vindrà de la mà dels nascuts després d'Internet, anomenats com a nadius digitals. Aquests es mouen de manera totalment natural en el un món de tecnologia digital, trobant noves possibilitats de relació entre la ciutadania i els representants polítics, entenent aquest fet com a una revolució respecte al món analògic.

Aquest canvi social ha d'estar liderat pels *rookies*⁶⁴ del sector emprenedor, o sigui, la nova classe creativa dels nadius digitals, combinant els principis de la Internet coherents amb les noves necessitats democràtiques, i aplicant la tecnologia digital amb els mecanismes institucionals de participació ciutadana en la presa de decisions col·lectives. Per tant, estem parlant d'aplicar a la dinàmica democràtica les experiències que ens ha aportat la tecnologia digital en la producció, basades en la intel·ligència col·lectiva, la convergència mediàtica i la cultura participativa, sota els atributs de l'ètica, la immediatesa, la transparència i la proximitat.

---

⁶³ Laiz Castro, C. (1995). Problemas y perspectivas de la democracia española.

⁶⁴ Anglisme que descriu a un esportista de primer any com a professional i té poca experiència professional. El concepte va vinculat al procés d'assignació de jugadors a equips de lligues d'Estats Units, conegut com a *draft*.

Centrant-se en l'aquí i l'ara d'aquest canvi social, Steven Clift, director executiu de E-Democracy.org, apunta que actualment «les aplicacions i formulacions teòriques i normatives al voltant de la política i Internet són múltiples i heterogènies abastant termes com teledemocràcia, democràcia digital o electrònica, govern digital, administració oberta o ciberdemocràcia, entre d'altres. [...] S'utilitzen en els processos polítics democràtics de les comunitats locals, estatals, regionals, nacionals o globals»⁶⁵. Tot i això, no hem de perdre de vista que l'aplicació de les tecnologies de la informació i la comunicació en aquests processos no garanteix la regeneració democràtica. Com passa en els casos de les *smart city*, l'Internet de les coses no està aconseguint fer la ciutat intel·ligent que millora la qualitat de vida de la ciutadania, sinó que l'està convertint en la *ciudad del listillo*, on el sector privat s'aprofita del públic.

De la mateixa manera que per a abolir la fractura digital cal que la connectivitat mundial vagi acompanyada d'una política de desenvolupament educativa cap a les tecnologies de la informació i la comunicació, per aconseguir el canvi social cal que la implantació de les tecnologies digitals a la democràcia vagi acompanyada d'una educació transformadora, no-neutral, comunitària, col·lectiva, integral i permanent. L'Escola de Participació és l'única que pot oferir aquest acompanyament. Per tant, cal que transversalment el canvi impulsat per les generacions originalment digitals i l'evolució tecnològica, vagi acompanyat d'una *educació popular* en el procés.

Norberto Bobbio, polítòleg italià, afirma que «l'índex de democratització d'una societat no s'ha de mesurar atenent només al criteri de quantes persones voten, sinó al de la quantitat de llocs on es vota»⁶⁶. La tecnologia digital ofereix la possibilitat d'ampliar els llocs on es vota, augmentat el pluralisme i la flexibilitat democràtica. El sistema d'escapes de participació, acompanyat de la responsabilitat individual entesa com a l'actitud reflexiva davant de la informació, pot dur a terme una participació gradualment activa. Per tant, estem davant d'una fórmula per augmentar l'índex de democratització o, dit d'una altra manera, de regenerar el sistema democràtic.

La utilització de les tecnologies digitals en els paràmetres del nou concepte de les generacions digitals, acompanyat d'una educació popular, amb un marc normatiu

---

⁶⁵ Clift, S. (01/09/2003). E-democracy, E-governance and Public Net-Work.

⁶⁶ Bobbio, N. (1984). El futuro de la democracia.

avançat i un major índex de democratització, permetria una participació de la ciutadania sense límits. Segons Clelia Colombo, doctora en Transformació Social, en aquest context «és on se situarien les esperances d'avançar cap a noves formes d'*e-democràcia*⁶⁷ que suposin un canvi en la construcció de la ciutadania i en la manera d'entendre les responsabilitats col·lectives, superant la democràcia representativa i avançant cap a una democràcia participativa»⁶⁸. Aquestes esperances, que esdevenen oportunitats i necessitats a la vegada, passen per tres grans blocs, centrats en qüestions idealistes, pragmàtiques i econòmiques.

Des d'un punt de vista idealista, les tecnologies digitals ens faciliten un apropament entre la ciutadania i la classe política, fomentant la comunicació bidireccional i superant els entrebancs d'informació. Analitzat simplement des de l'àmbit tecnològic, aquest criteri podria entendre's únicament coma una millora pràctica, però en aquest cas amb la tecnologia no n'hi ha prou. Estem referint-nos a un diàleg entre dues parts, entre el poder ciutadà i el poder polític, i perquè la tecnologia funcioni, cal que hi hagi una actitud proactiva en ambdós costats. En aquest cas ajuda a fomentar-la, facilitant el desenvolupament d'una comunicació efectiva.

Des d'un punt de vista pragmàtic, en la implantació d'un sistema realment democràtic, tecnològicament parlant, fàcilment es poden aconseguir eines per facilitar nous espais de participació, que disposin de solucions multinivell -en referència a les escales de participació- tot arribant a col·lectius que no participen, i elevar la implicació política de la ciutadania. El tercer, i moltes vegades més important, és la viabilitat econòmica de la participació. Les tecnologies de la informació i la comunicació rebaixen substancialment la quantitat econòmica que s'hi ha de destinar, ja sigui amb recursos directes o indirectes. Les despeses en material físic desapareixen i es pot estalviar molt en recursos humans a l'hora d'analitzar les dades, ja que en matèria d'anàlisi quantitatiu es pot automatitzar.

Aquest conjunt d'esperances es poden unificar en una de sola. La idea que l'actual generació de les tecnologies de la informació i la comunicació es posin al servei d'una nova cultura democràtica, no és altra que la de construir de nou una democràcia assentada sobre l'actitud il·lustrada, impulsada per Immanuel Kant. La tecnologia

---

⁶⁷ Abreviació anglosaxona del concepte democràcia electrònica, on l'ús de les TIC fomenta la millora de la relació entre ciutadania i classe política, impulsant processos de diàleg i participació.

⁶⁸ Colombo, C. (2006). Innovación democrática y TIC, ¿hacia una democracia participativa?

digital ens dóna raons per a reconvertir un salt al buit cap a perillosos models de govern que implicaria la decadència total del sistema, cap a un salt amb xarxa de la regeneració de la democràcia. Un salt *glocal* que compti tant amb la xarxa local de la ciutadania, com amb la xarxa global d'Internet.

BIBLIOGRAFIA

Apple, M., i Beane, J. (1997). *Escuelas democráticas*. Madrid: Morata.

Article 9.2. (1979) *Constitución española*. Madrid: Boletín oficial del Estado.

Barandiaran, X. (2015). Tecnopolítica y 15M: La potencia de las multitudes conectadas. Consultat 17/05/2015, de:
<https://elaragon.wordpress.com/2015/05/12/tecnopolitica-y-15m-la-potencia-de-las-multitudes-conectadas/>

Barber, B. (2006). ¿Hasta qué punto son democráticas las nuevas tecnologías de telecomunicación? *IDP. Revista De Internet, Derecho Y Política*.

52

Bartomeu: "La Masia no es toca" (04/03/2014). Consultat el 04/04/2015 de:
<http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/8-esports/48-barca/730216-bartomeu-la-masia-no-es-toca.html>

Bauman, Z. (2000). *Liquid modernity*. Cambridge, UK: Polity Press

Bobbio, N. (1984). El futuro de la democracia. *Revista De Las Cortes Generales*, 9-26.

Brooker, C. (01/12/2011). Charlie Brooker: The dark side of our gadget addiction.

Consultat el 27/04/2015 de:
<http://www.theguardian.com/technology/2011/dec/01/charlie-brooker-dark-side-gadget-addiction-black-mirror>

Castells, M. (1986). *El desafío tecnológico : España y las nuevas tecnologías*. Madrid: Alianza Editorial.

Castells, M. (2005). La globalización actual es asimétrica y favorece a ciertos grupos de interés y ciertos valores. Entrevista online consultada de: Web del Centro Estudios "Miguel Enríquez"
http://www.archivochile.com/Chile_actual/20_tras_interna/chact_trasintern0018.pdf

Clift, S. (01/09/2003). E-democracy, E-governance and Public Net-Work.
Publicus.net.

Colombo, C. (2006). Innovación democrática y TIC, ¿hacia una democracia participativa? *IDP. Revista De Internet, Derecho Y Política*.

Cucurella, S. (2001). *La Democràcia: Què és i com funciona*. Barcelona: Pòrtic.

Culturcat. La Identitat de la cuina catalana. Diferències i singularitats.

Consultat el 14/05/2015 de: <http://www.gencat.cat/culturcat/>

Ferrer i Frigola, B. (01/10/2009). Catalunya, país d'associacions.

Consultat el 05/04/2015 de:

<http://www.entitatsreus.cat/arxiu/documents/catalunya-pais-d-associacions.pdf>

Florida, R. (2010). *La clase creativa: La transformación de la cultura del trabajo y el ocio en el siglo XXI* (1a ed.). Barcelona: Paidós.

Font, J., i Blanco, I. (2003). Polis, la ciutat participativa. *Papers De Participació Ciutadana*.

Font, J., i Lez, C. (2009). *Experiències de democràcia participativa local a Catalunya: Un mapa analític*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, Direcció General de Participació Ciutadana.

Galdon, G. (07/12/2013). Smart City 2023. Consultat el 05/05/2015) de:
http://ccaa.elpais.com/ccaa/2013/12/06/catalunya/1386355169_704542.html

Globalització. (n.d.). *Gran Enciclopèdia Catalana*.

Guardiola: "A la Masia cuiden els nens" (05/04/2014). Consultat el 04/04/2015 de:
<http://www.lesportiudecatalunya.cat/nel9/article/8-esports/48-barca/730661-guardiola-a-la-masia-cuiden-els-nens.html>

Internet.org. (n.d.). Consultat el 20/05/2015 de: <https://www.internet.org/>

Jáuregui, G. (1994). *La democracia en la encrucijada*. Barcelona: Editorial Anagrama.

Laiz Castro, C. (1995). Problemas y perspectivas de la democracia española. *Política Y Sociedad*, 9-22.

Mayor Zaragoza, F. (n.d.). La educación, base de la democracia. Consultat el 05/04/2015 de:
http://www.uoc.edu/web/esp/articles/mayor_zaragoza.html

Pla, J. (1972). *El que hem menjat*. Barcelona: Destino.

Principios de Gobierno Corporativo (OECD). (2004). Consultat el 16/05/2015 de:
<http://www.oecd.org/daf/ca/corporategovernanceprinciples/37191543.pdf>

Project Loon. (n.d.). Consultat el 20/05/2015 de: <http://www.google.com/loon/>

- Roca, G. *TEDx Talks*. Santiago de Compostela. Consultat el 12/04/2015 a:
<https://www.youtube.com/watch?v=kMXZbDT5vm0>
- Roca, J. (05/06/2013). Entrevista a Joan Roca – Entrevista online consultada de:
<http://blocs.mesvilaweb.cat/jaumefabrega/?p=246732>
- Rossinyol, C. (16/11/2014). Les ‘smart cities’ s’adeqüen al segle XXI i milloren la qualitat dels serveis municipals. Entrevista online consultada de:
http://www.ara.cat/especials/smartcities/Carles-Rossinyol-XXI-Milloren-municipals_0_1249675025.html
- Salazar, L., & Weldenberg, J. (1997). Principios y valores de la democracia. *Cuadernos De Divulgación De La Cultura Democrática*.
- Salmon, C. (2008). *Storytelling: La máquina de fabricar historias y formatear las mentes* (p. 65). Barcelona: Península.
- Selecció de les millors apps per a Barcelona. (n.d.). Consultat el 15/05/2015 de:
<http://apps4bcn.cat/>
- Sánchez Ugart, D. (03/04/2015). Per què ha tornat Zuckerberg a Barcelona? Consultat el 20/05/2015 de:
http://www.ara.cat/economia/Mark-Zuckerberg-Barcelona-directe_0_1314468778.html
- Technology Leaders Launch Partnership to Make Internet Access Available to All. (21/08/2013). Consultat el 24/05/2015 de:
<https://newsroom.fb.com/news/2013/08/technology-leaders-launch-partnership-to-make-internet-access-available-to-all/>

- Tintoré, E. (26/02/2015). Barcelona, líder de les 'smart cities'. Consultat el 12/05/2015 de:
<http://www.lavanguardia.com/20150226/54426544460/barcelona-lider-de-les-smart-cities-enric-tintore.html>
- Torres, X. (2014). La Masia no se toca. Consultat el 04/04/2015 de:
<http://www.sport.es/es/noticias/xavi-torres/masia-toca-3242099>
- Valls, R. (2005). Comunidades de aprendizaje: una experiència educativa de éxito. *En portada: Educamos para una ciudadanía responsable en democracia*. Universidad de Granada.
- Viejo, R. (n.d.). Suïssa: Els límits de la participació liberal. *Eines per L'esquerra Nacional*.
- Vilella, J. (2010). Cuina, Cultura i Identitat. Consultat el 19/05/2015 de:
<http://www.acg.cat/actualitat/editorial/cuina-cultura-identitat>
- Zubizarreta: “El de Suárez va ser el nostre primer nom”. (08/08/2014). Consultat el 04/04/2015 de: <http://www.fcbarcelona.cat/futbol/primer-equip/detall/noticia/zubizarreta-el-de-suarez-va-ser-el-nostre-primer-nom>

